

Віктор Стус

ЧУНІ

Автобіографічна повість

**Байки – казки
і навпаки**

Мелітополь
Видавничий будинок ММД
2012

УДК 821.161.2-3
ББК 84.4 Укр-4
С88

Стус В.І.

С88 Чуні. Байки – казки і навпаки. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. – 128 с.

ISBN 978-966-197-185-0

Збірка «Чуні. Байки – казки і навпаки» включає в себе майже 70 байок у прозі та автобіографічну повість.

Жанр байки відомий з давніх-давен, починаючи від Езопа. Ним успішно послуговувалися українські сатирики Г. Сковорода, Є. Гребінка, Л. Боровиковський, Л. Глібов, І. Франко, М. Годованець, В. Лагоза, С. Воскресенко та інші, давні і сучасні. Нині він дещо призабутий. Хоч дозволяє в короткій, гострій, алегоричній формі відобразити найрізноманітніші негативні явища нашого буття, посміятися та поміркувати над ними. Автор показує, що байка може стати дієвим засобом згуртування людей проти кривди, несправедливості, корупції, аморальності, від чого неабияк потерпає Україна. Байка здатна виховувати – іронія та сатира часом діють ефективніше, ніж звичайні повчання та докори.

Манера письма дозволяє автору ще більше зблизити два споріднені літературні жанри – байку та казку. Почасті різниця між ними непомітна. А засоби сатири підсилюють їхній вплив.

Автобіографічна повість «Чуні» – пригородницький твір, побудований на реальних фактах із життя сільської малечі.

Книга розрахована на широке коло читачів – дорослих і дітей.

УДК 821.161.2-3
ББК 84.4 Укр-4

ISBN 978-966-197-185-0

© Стус В.І., 2012

Чуні та Калоші

Мокрою бруківкою назустріч один одному йшли старі Чуні на валянках і нові Калоші на модних ботах. Заклопотані Чуні кудись поспішали у невідкладних справах. А Калоші, вилискуючи свіжим чорним лаком, ступали чинно, гоноровито, наче належали олігархові. І треба ж такому статися, зблизившись, Чуні ненароком зачепили одну Калошу.

– Ей, деревня, смотреть надо! – зневажливо гаркнули Калоші. – Вештається тут під ногами усяке безкультуріє.

– Вибачте, – чемно вклонилися Чуні.

– Що мне з твоїх вибачень! Наступають тут різні нечепури на культурних перехожих. Заставить б тебе язиком злизати свій слід на мойом ліце! А я це можу! – заводилися Калоші.

– Ще раз прошу вибачення, – ввічливо проказали Чуні, збираючись іти далі.

Та Калоші перекрили їм шлях:

– Е, ні, гультіпаки! Змитися хочете? Не вийде! Я навчу вас культурному обращенію з сановними людьми! – І заволали на все горло, звертаючись до дільничного міліціонера: – Агей, міліція, ко мене! Тут нарушитель! Він мене штурхонув! Мене – народного депутата! Мою неспрікосновенность!

Міліціонер миттю прибіг, відкозирав:

– Де порушник?

– Хіба не відіш? Ось оцей хам і грубіян! – визвірилися Калоші.

– Я втретє при свідках прошу вибачити мене. Ненавмисно доторкнувся, поспішаючи, – виправдовувалися Чуні.

– А це мене не колишет! – аж пінилися від злості Калоші. І, звертаючись до міліціонера: – Ти уявляєш, ледве мене з ніг не збило оце мурло! Нагадую, мене – неперікосновенное ліцо! Якщо кожний ізбіратель буде отак накидатися, то що залишиться від моєї неперікосновенності?! Зовсім голотьба розперезалася!

– І що мені вчинити з цими Чунями? – ніяково спитав страж порядку.

– Як то що? В СІЗО єво! Нехай посідіт та пошевеліт своїми нікчемними мозгами над своїм безкультурним поведєнієм!

– А, може, досить вибачень? – міліціонер переминався з ноги на ногу.

– Ти каво заціщаєш? Нарушителя общественного порядку?! – напустилися Калоші. – Немедленно в СІЗО оцього бовдура! Пусть відповість по всей строгості закона! А я проверю. Якщо відпустиш – должности лішіся! Понял?

– Так точно! – виструнчився міліціонер. І до Чунів: – Ходімо!

Коли завернули за ріг будинку, де Калоші вже не могли їх бачити, міліціонер мовив:

– Ідіть своєю дорогою. Та більше не потрапляйте на очі отому чванькові!

– А як же ти? Тебе ж з посади знімуть, – Чуні вдячно дивилися на правоохоронця.

– То краще, аніж служити усяким нікчемам, у яких апломбу більше, ніж розуму та виховання, – раптом зізнався міліціонер. – Охороняти таких – себе не поважати.

Міліціонер пішов, а Чуні ще довго здивовано поглядали йому вслід. І таке буває. ...От якби траплялося якомога частіше.

Троянда та Баран

Забрів якимось Баран до квітника, побачив юну Троянду, що тільки-но розпускалася. І замекав у компліментах:

– О незрівнянна! О світ моїх очей! Ти яскравіша самого сонця! Ти богиня!

– Пожартувати закортіло? – зашарілася Троянда, прикриваючи очі пелюстками-віями.

– Та що ти! Я зачарований! Про таку, як ти, я все життя мріяв! Які ніжні у тебе щічки! А губоньки! Прямо слинки котяться. Так би й проковтнув тебе всю, мов цукерочку.

І раптом випалив:

– Ти диво! Стань моєю! Прошу тебе! Молю тебе!

Троянда й зовсім розчервонілася, ще пишніше розправила пелюстки. Хоч біля неї й Баран. Проте приємно чути ласкаві слова.

– Не бійся мене, – жагуче бекав Баран, підступаючи все ближче. – І сховай, будь ласка, свої гострі колючки. Я хочу доторкнутися до тебе, відчути твою ніжність.

Троянда спочатку легенько відсахнулася, знітилася. Та все ж повільно вбрала кігтики.

– Не бійся мене, красуне моя ненаглядна, – улещував Баран. – Я нічого поганого тобі не зроблю.

Саме в цю мить на доріжці показалася Вівця з ягнятами – дружина Барана. Здалеку напустилася на нього:

– Так ось де ти час проводиш – біля ніг цієї паняночки! Душу свою баранячу перед нею виливаєш! Про дім та сім'ю забув!

– Та я що? Я нічого. Збирався квіточок скуштувати. Вони такі прекрасні, – виправдовувався Баран. І, забувши про все, що тільки-но обіцяв Троянді, широко відкрив над нею пащу:

– Йде до мене, моя красотулечко! – і проковтнув довірливу Троянду. Та навіть охнути не встигла.

Паровоз і Вагони

Вагони й не зчулися, як невідомі зчіплювачі приєдна-ли їх до старого Паровоза. Доки оговталися, він рушив.

– Куди він нас тягне? – злякано завовтузилися Вагони. – Нам же потрібно у протилежний бік.

Вагони зривали пломби та сіпали стоп-крани. Не спрацьовувало. Ешелон набирив швидкість. Вони до хрипоти горланили у внутрішні мікрофони – марно. Ніхто не відзивався. Вони захотіли відчепитися самостійно. І тут виявилось, що нікому здійснити такий геройський вчинок. Жодного бажаного! Боялися ризику. А ще – не дай, Боже, спинитися посеред степу без тяги.

Вагони надовго примовкли. Потім почали перестукуватися:

– Як тільки дістанемося станції, підемо жалітися до прокуратури, до суду, до...

Доки вони так лементували, Паровоз спочатку стихив хід і за хвилину сам спинився. Вагони глянули і зойкнули – попереду тупик, зарослий високим бур'яном.

– Тягни нас назад! – заволали на весь околоток Вагони.

– Навіщо? – здивувався Паровоз. – Мені й тут добре. Тиша, пташки співають. Благодать! І головне – не треба нікуди мчати, нікого тягнути, у тому числі й вас, Вагончики.

– До станції! До станції! – мітингували Вагони.

– Та поживіть тут! Насолодіться природою! – відверто насміхався з них Паровоз.

– Назад! Назад! – гримотіли Вагони.

– А я вас не тримаю. Котіться! Щасливої дороги! – реготав Паровоз. – Скажу вам відверто – закінчилося у мене вугілля. Донбас не додав. Втім мене особисто така ситуація влаштовує. Я давно прагнув тихого життя. До речі, я вже пенсіонер. Мені поспішати немає куди.

Як не комизилися Вагони, а вдіяти нічогосінько не могли. От що значить нерішучість та боязливість. Вчасно б від'їдналися – і не потрапили до тупика, стояли б собі на станції, доки не знайшовся справжній керманіч.

... Ці вагончики часто нагадують нерішучу опозицію.

Маєток для Нептуна

Бог моря Нептун звернувся до царя Тавриди:

– Прошу тебе – виділи мені на березі Чорного моря невеличку ділянку – гектарів п'ять.

– Навіщо тобі, володарю морських глибин, суша? Моря не вистачає? – здивувався цар Тавриди.

– Та ні! Розумієш, тут така делікатна справа. Як чоловік, ти мене, сподіваюсь, зрозумієш, – засоромився Нептун. – Завелася у мене люба серцю жіночка. Закохався я в неї по самісінькі вуха. Але вона не морська, а земна істота. То ж я б хотів поставити їй маленький маєточок у чотири поверхи прямо біля води. Щоб мені можна було навідуватися до неї. З моря вийшов – і вже у неї на порозі. Уваж!

– Це не проблема. Хоч доведеться піти на деякі порушення законодавства. Та знайду таку місцинку. Як-не-як, я влада. Коли треба, то й збудувати «хатинку» допоможемо, – хитро примружився цар. – Але є у мене стрічне прохання. Дрібничка, можна сказати.

– Для доброї людини все що завгодно! – палко пообіцяв Нептун. – Преси, що хочеш.

– Я знаю, все у твоїх силах, – здалеку почав цар Тавриди. – Хочу, щоб танкери, які підвозять нафтопродукти до Феодосійської бази, твої митники не доглядали та не придиралися. Бо час, сам розумієш, – великі гроші.

– Та які питання! Сьогодні ж накажу своїй сторожі, щоб пропускала усі твої танкери! – пообіцяв Нептун. – Але ж на березі є твої, таврійські, митники.

– Нехай це тебе не обходить, – переконував цар. – З ними я домовлюся. Вони – живі люди. І їм хочеться жити розкішно. Тим більше, що вони з моєї команди. Все буде в «абажурі».

– І що ж ти їм запропонуєш?

– По ділянці землі. Поряд з твоїм маєтком! – весело заторохтів цар.

– Навіщо поряд? – не міг второпати Нептун.

– Та щоб ніхто на суші не посмів турбувати твою величність, коли ти гостюватимеш у своєї коханої, – запевнив цар.

– Згода! Який же ти передбачливий! – радо заусміхався Нептун.

Він навіть подумати не міг своєю морською головою, що таким чином на суші його беруть під ковпак і за необхідності можуть шантажувати. На березі свої закони.

Віслук біля пам'ятника

Віслук помітив на площі пам'ятник своєму хазяїну, впав перед ним на коліна й почав надсадно бити чолом та лизати кам'яні ноги. Потім у чужому палісаднику нарвав квітів і поклав до постаменту.

– Ти що робиш? Пошановуєш того, хто тебе лупасив батурою, бив ногами, мучив голодом, – здивувалася Лисиця, пробігаючи мимо.

– Ти правду кажеш. Та кращого господаря з тих пір я не знав, – заперечив Віслюк, настовбурчивши вуха.

– Та твій господар кровопивець, – Лисиця кивнула на статую. – Він же скільки віслюків та іншої живності на той світ спровадив.

– Воно то так, – на знак згоди закивав Віслюк. – Але ж я вцілів. Значить, він до мене був добріший, аніж до тих, хто згинув навіки. Що ж до наступних господарів, то вони були не кращі: витурили мене із стайні, зробили жебраком. І тепер я никаю світом – прохач прохачем.

Віслюк поправив квіти біля пам'ятника своєму хазяїну і почвалав, куди очі дивляться. Без мети, без віри у краще життя, з єдиною мрією – набити пусте черево якоюсь їжею.

Будяк і Кропива

Якось Будяк та Кропива, що росли понад стежиною, знічев'я заспорили.

– А я сильніше вколю перехожих, – хвастався високий Будяк. – Поглянь, які у мене здоровенні шпичаки.

– Ні я! – Кропива наїжачилася безліччю дрібних колючок, та так – аж листя потемніло. – Спробуй! Торкнися!

– Я не такий дурний, – відхилився Будяк.

І от біжить дворняга. З одного боку на нього накинувся Будяк, з іншого – Кропива.

Пес заскавучав і гавкнув:

– Обидва ви навіжені! Садисти!

Біжить заєць. Вони і його покололи.

– Які ж ви підступні! Сюди я більше ні ногою! – запищав заєць, витягуючи колючки з лап.

Суне вовк. Вони і його відшмагали колюччям.

– От скажені! І тримає ж земля таких недоумків! – визвірився вовк, чухаючи боки.

Будяк з Кропивою розреготалися йому вслід, задоволені витівкою.

Коли це чалапає ведмідь. Повагом, не поспішаючи та роздивляючись навколо. Будяк та Кропива, розгойдуючись, хотіли й на ньому показати свою зверхність. Та ведмідь, здогадався про їхні наміри.

– Не збирайтесь мене жалити, – застережливо похитав лапищем. – Бо витолочу й витопчу.

– Вибач, вельмишановний. То ми хотіли так привітатися з тобою, – в один голос злякано відповіли Будяк та Кропива.

...Усяка нечисть поважає силу.

Вовчий сон

Та й сон же приснився лісовому диктатору Вовкові: буцімто він став свинею. Серед темної ночі зірвався з постелі, обливаючись холодним потом. Тремтячим голосом командував охороні зібрати на місячну галявину всю зграю на віче. Трохи заспокоївшись, почав обурюватися:

– Уявляєте, ніколи не їв траву – а в сні жував. Ніколи не рив коріння – став рити. Ніколи не куштував жолуді – став об'їдатися. І ще страшніше: ніколи не валявся в калюжі – став у ній купатися та ще й хрюкати від задоволення. Разом з жабами. Бр-р! Наді мною всяка тварина сміялася, як над свинею. А тепер скажіть мені, що б усе оте значило?

Вовки повтягували голови в плечі, скоса зиркаючи один на одного, і ні пари з уст. Мовчанка затягувалася. Виручила мудра Сова, що сиділа на високім дубі:

– Мабуть, у минулому житті ти був справді свинею. От згадки про ті часи й прийшли у твій сон.

– І ти ще мене будеш ганьбити, негідниця! Ба, яка розумниця знайшлася! – Вовк ухопив першу-ліпшу палицю і пожбував на дуба. – І ця хоче мене у свині зачислити!

– Ти сам це робиш своїми вчинками, – зауважила Сова.

– Та я тебе на шматочки розірву, – аж захлинався зі злості Вовк. – Та я дерево розтрощу, на якому ти сидиш! Та я землю в пилюку перетворюю, на яку ти сідала! Та я...

Які тільки прокляття не сипав Вовк навкруги. Дуже йому не хотілось, щоб хтось справді побачив у ньому свиню.

Індик і дзеркало

Самозакоханий Індик надибав дзеркало. Глянув – і замилувався собою.

– Який я красень! Очей не відвести! Відтепер усі індички мої будуть.

Півень з паркану довго дивився на ті викрутаси, а тоді прокукурикав:

– Перш, ніж до прекрасної половини збиратися, соплі витри. А то розвісив до колін.

Індик розсердився за зневагу, розпустив пір'я і кинувся... не на Півня, а на дзеркало:

– Ти навіщо мене ганьбиш? Порозвішувало якісь соплі. У мене ж їх немає і ніколи не було! Це ти начепило на моє зображення. Це ти винне у тім, що з мене кепкують! Ах ти ж негідник! Ах ти ж брехун!

І з усієї сили Індик почав топтати дзеркало, доки воно не перетворилося на дрібні друзки.

...Як завжди, крайнім постає дзеркало. Не рідше – преса. Так вважають індики.

Гонориста Авторучка

Авторучка з чорною пастою, переповнена натхненням, звернулася до свого давнього приятеля – списаного нанівець Олівця:

– Вгадай, що я сьогодні зробила? Нізащо не дізнаєшся!

– Куди вже мені, старому огризкові. Я ледве лінію можу провести.

– Та ні, ти все ж спробуй вгадати, – приставала Авторучка, виписуючи чорні кренделі на білому папері.

– Пожалій мою старість, голубонько. Колись і я, як ти нині, радів кожному написаному рядкові. Особливо, коли когось до живого діставав. Любив я познущатися над усіляким людом, – Олівець, здавалося, ожив і випростався, згадуючи минуле.

Авторучка наполягала на своєму:

– Ну, хоч трішечки поворуши мізками! Напруж уяву! Ох, який же ти неповороткий навіть у думках! Та годі тебе мучити. Слухай. Накатала я скаргу! На цілісінький лист! На одному диханні!

– На кого?

– На червоного Фломастера. Ти ж знаєш, він завжди красується, часто перекреслює те, що я пишу. Все помилки чужі вищукує. Терпіти його не можу!

– І що ж ти накалякала?

– Я його так очорнила – рік не відмиється. Ха-ха! У всі інстанції, у всі газети такі скарги повідправляла. Нехай народ знає, який у нас насправді красень Фломастер. Мені що важливо: аби й мене врешті-решт запримітили та рахувалися зі мною. Відверто скажу, не пошкодувала я на нього чорної фарби! Кожну букву так виводила – сокирою не вирубаєш. Він мене ще не раз згадає та пожалкує, що червоні закорючки ставив на моєму чистописанні. Він тепер у моїх руках!

Авторучка так розходилася, що чорна паста почала розбризкуватися. Навіть Олівець злякався – як би й на нього не прилипла чорна крапля. Та на свою радість помітив, як чийсь масивний палець натиснув на кнопочку на самісінькому тім'ячкові Авторучки. Клац – і стрижень з чорною пастою зник у пластмасовім корпусі. А згори почувся владний голос:

– Ти ба, як розбазікалася! Забула, що лише інструмент в моїх руках. Ти повинна виконувати тільки те, що я накажу!

Хамелеон

Та й догідливим виявився Хамелеон, потомственный чиновник. Підлаштовувався під будь-який колір. Якось трапилися йому на шляху жовтогарячі лисиці – і він теж став помаранчевим. Як і вони, аби сподобатися публіці, на зборах та мітингах волав:

– Бандитам – тюрми!

Та невдовзі пішли жовтогарячі і їхні місця зайняли білі з червоними сердечками. Хамелеон знову перефарбувався.

– Справедливість є! Вона переможе! – кричав на всіх перехрестях та майданах.

Та й біло-сердешні відійшли. І налетіли сині. Хамелеон став блакитним, як небо.

– Покращимо життя вже сьогодні! Корупції – бій! – загукав і він з трибун, як усі сині.

– Ти чому так надсадно репетуєш? – цикнув на нього Вовк-олігарх у голубій одежі. – Яка корупція?! Язика прикуси! Чи, може, ти мене вважаєш корупціонером? Чи й бандитом? Ану признавайся!

Хамелеон спочатку не знав, що й відказати. За мить став помаранчево-біло-синім і загорланів:

– Хай живе єдність влади, бізнесу й криміналітету!

- Ти про що? – підступався до нього Вовк-олігарх.
- Та я ж про вашу владу, – почав заїкатися Хамелеон.
- Ану придивися: якого я кольору? – злостився сірома.
- Та звісно – помаранчево-біло-синього з відтінками зеленого долара, – зовсім розгубився Хамелеон.
- Всі кольори з себе зняти! Залишити тільки такий, як на моїй сорочці! – рикнув Вовк.
- Буде зроблено! – з готовністю виструнчився Хамелеон і почав синіти. А через кілька хвилин зовсім посинів – сконав бідолаха від перенапруження.
- Тепер видно, що ти наш, – вдоволено процідив крізь зуби Вовк-олігарх і попрямував на майдан, де палахкотіло на вітрі синє полум'я прапорів.

Два шпаки

Давненько не бачилися двійко друзів-шпаків. А зустрілися – як годиться, обнялися, привіталися. Слово за словом – та вже й хвалитися почали. Кожному не терпілося похизуватися своїми досягненнями.

– Оце навчився я, брате, співати по-солов'їному. Віриш, навіть солов'ї заслуховуються. Бувало вечірком як тьохну, як свисну! Так усі пташки в окрузі аж мліють, а сльози з їхніх очей так і бризкають.

– Домігся й я дечого, – перебив його інший шпак. – Чув, як ластівки щебечуть? Правда, добре? Ото і я так. У конкурсі на кращу ластів'ячу пісню одне з перших місць зайняв. Уявляєш? А це, сам розумієш, не шутейноє дело.

Скільки б іще шпаки один поперед одного самославилися – хтозна. Та тільки Жайвір, досвідчений співак, обірвав їхні баляси. Не втерпіла його тонка степова душа:

– І по-солов'їному ви співаєте, і по-ластів'ячому, і ще, може, по-якомусь. Та коли ж вашу, шпачину пісню, почує птаство?

Тисяча від Щура

Зажурений Щур у розкішній, просторій норі розлігся над величезною купою зерна. Розмірковував, як знову обратися на посаду управляючого гризунівським князівством. Раптом стукнув себе долонею по лобі:

– Я таки знайшов вихід! Треба кожному вкладникові общинного банку пообіцяти, а ще краще повернути по тисячі зернин! Гризуни вже зовсім зголодніли. І таку мою соціальну ініціативу сприймуть, як манну небесну.

Та тут же у черепну коробку заповзла неприємна згадка: «Таке, правда, висувала його попередниця – невгамовна Миша. Коли ще була на волі, а не у вигнанні. Втім, мало що вона тоді белькотіла? А я по-іншому цю ідею представляю гризунам. Скажу, що будь-який проект, ким би він не озвучувався і в які часи, має шанс на існування. А що це чужа ініціатива – не біда. Переможців не судять».

Щур розпорядився зібрати на лісовій галявині віче усіх гризунів.

– Порядок денний – висування кандидата на посаду гризунівського князівства, – урочисто повідомив він, відкриваючи віче. – А перед цим маю дещо повідомити. Ви знаєте, я завжди думав про вас і тільки про вас. Я прекрасно розумію, що вісімсот зернин, які одержують гризуни-пенсіонери, – це життя впроголодь. Це, можна сказати, ганьба! Так от, повсякчас дбаючи про вас, мої заслужені-перезаслужені земляки, уже в цьому місяці я розпоряджусь доплачувати кожному ще по сотні зернин.

– Мало! – запищало хвостате товариство.

– Та це тільки початок, – впевнено продовжував Щур. – Озвучую ще одну ініціативу, яка, певен, вирішить багато ваших проблем.

– Яку? – з надією спитав сірий натовп.

– Будь ласка, для початку втихомиртесь! – Щур підняв дві руки на рівні грудей і поводив над зібранням. – У кожного з вас є ошадна книжка. А на ній...

– На ній десятки, а то й тисячі зернин, які ми залишили на зберігання рідному князівству! – загорланили миші.

– Так от, ручаюсь, що протягом трьох місяців, в притик до голосування, ви отримаєте по тисячі заощаджених зернин, які заборгувала вам держава. Мій девіз – покращимо життя вже завтра! А може й сьогодні!

– Оце так допомога! Оце справді турбота про кожного! Молодець Щур! – навперебій залепетали миші.

– А тепер перейдемо до порядку денного, – споважнів Щур. – Які будуть пропозиції щодо висування кандидата на посаду управляючого мишиним царством?

– Та що тут довго гадати, земляки! – залементували миші в передніх рядах. – Ось він – наш спаситель і проводить! – і дружно ткнули лапками у бік Щура.

А один мишак, схоже, добре начитаний, скочив на перевернуте корито, яке слугувало трибуною, і патетично прорік, перефразовуючи поета:

– Нехай Щур, – усі гукнули, за отамана буде!

Гризуни, мов зазомбовані обіцянками, на знак згоди дружно замахали над головами довгими хвостами.

...А що, тисяча зернин, як не крути, – хоч якась сподіванка на виживання.

Курган і Міношукач

– Ти що тут забув? – grimнув сердито Курган на утлого Міношукача, що взявся сканувати велета з боків. – Ще на голову мені залізь!

– Та ти мені й за гроші не потрібний, – Міношукач зосереджено вглядався в прилади. – Мені необхідні скарби, котрі ти ховаєш.

– А де твій дозвіл на дослідження? – наполягав Курган.
– Без нього пошуки заборонені законом.

– Який же ти розумака! – огризнувся непроханий гість.
– Це ти тут невідь де живеш – і гадаєш у нашому світі діють закони пращурів. Навколо усі міркують інакше: друзям – все, ворогам – закон. А я відношусь до «друзів». Поки що.

– Хіба ти забув, що в давнину руси-сколоти суворо карали тих, хто насмілювався розкопувати кургани та викрадати цінності з поховань? – Курган ледве стримував гнів.

– Яке значення має твоє розпатякування? Зараз інші порядки. Бачу, залежався ти отут на роздоллі. Треба запропонувати фермерам розгорнути тебе, зрівняти з землею. Надто ти розумний! – зі злістю парирував Міношукач, не припиняючи обмацувати схили.

– Наразі хочу нагадати: давні володарі цих степів, спіймавши на кургані отакого, як ти, шукача легкої наживи, зв'язували його, вивозили подалі від стійбища та ламали хребет. А потім залишали напризволяще на поживу крукам та хижакам, – Курган хотів налякати пришельця історичними фактами.

– Тепер, слава богу, немає отих кровожерних скіфів разом з їхніми звичаями та порядками. Так що не варто мене страхати, – Міношукач не припиняв пошук.

– А інколи степовики вдавалися до не менш жорстоких дій, – видно, Курган все ж сподівався відвадити цього заброду. – Вони довгими мотузками за руки прив'язували злодія до крупів двох коней-сауранів і чвалом пускали їх у степ. Коли коні розбігалися в різні боки – від зловмисника залишалися шматки. Тобі теж такої кари захотілося?

– Ой-ой, я вже тремчу! – іронізував Міношукач. – Шановний, не ті тепер часи! Кому потрібні скіфські чи чийсь кургани? І ти разом з ними?

– Нащадкам! Ученим-дослідникам! Патріотам рідного краю! – втовкмачував Курган нахабі. – Врешті-решт,

просто культурним, розумним людям, як тепер кажуть, національній еліті.

– Ха-ха! Ти наче з Місяця щойно звалився, – розреготався Міношукач. – Де ти у нас побачив еліту?

– Протягом тисячоліть на цій землі були вожді та воеводи, які повсякчас дбали про свій народ. То був квіт родів. Так має бути й тепер! – щиросердо просторікував Курган.

– Ти – смішний стариган. Так було за царя Панька, як Земля була тонка, – відверто насміхався Міношукач. – Нині при владі не вожді, а бізнесмени, по-вашому грабіжники, які обкрадають свій народ. Для них цар і бог – золотий тілець, а не справедливість, добропорядність і турбота про людей. Вони накрались – і живуть, приспівуючи. А щоб зберегти свою владу та капітали – приватизували правоохоронні органи, уряд, парламент, радіо, телебачення і дурять люд. Тримають його у залізному кулаці. Тепер зовсім інші поняття, аніж були тоді, коли тебе, Кургане, насипали.

– І ви дозволяєте отим людяцям себе принижувати? – здивувався Курган.

– Одне скажу: серед нинішньої влади немає тих, хто б лихварям та злодіям ламав хребти чи розривав їх кіньми. Який же ти наївний! Лежиш серед степу і гадки не маєш, що навколо тебе інший світ, інші люди! Краще допоможи мені знайти коштовності, що без діла валяються під товщею землі, – Міношукач, нічого не надибавши, явно нервував.

– Ти мені тут баки не забивай, – загудів Курган. – Хутко збирай своє причандалля і геть звідси!

– Який же ти прудкий, Кургане! – запротестував Міношукач. – У мене термінове замовлення – знайти ще одну золоту пектораль. Олігархи при владі обіцяли за неї великі гроші. Якщо ж я не виконаю їхню забаганку – то розірвуть мене на шматки. Навіть без коней. А тому прошу: або допомагай, або не заважай!

Курган тільки гірко зітхнув. Що він міг вдіяти, якщо Міношукач отримав завдання від самої влади. На словах усі органи – проти міношукачів на курганах та цвинтарях, а на ділі...

Собаки-вихователі

Здубалися на вулиці давні друзі – плямистий дворочий Рябко та породистий попелястий Сірко. Жаліються один одному на собаче життя-побиття та своїх багатих і вередливих господарів.

– Чому вештаєшся попід тинами, як безхатченко? В тебе ж начебто є добряча халабуда? – питає Рябко.

– Господар за ворота випер, – ледь не плаче Сірко, сідаючи навпроти на власний хвіст. – Ухопив за нашійник, відчинив хвіртку і буцнув ногою. Наче я йому м'яч.

– І за що такого заповзятого служажу?

– Через те, що гавкав цілісіньку ніч, відганяючи від двору чужинців. Бач, заважав хазяїну футбольний матч дивитися у «ящиківі». Уявляєш? – Сірко змахнув лапою тиху сльозу з очей.

– Господар у тебе, скажу щиро, зовсім непуцящий, – дорікнув Рябко.

– Стривай, а ти чому отут валандаєшся? – спитав Сірко. – І ти ж ніби при дворі був?

– Був та загув, – неохоче буркнув Рябко, опустивши долу бульки. – І мене хазяїн під три чорти послав. То я оце й шукаю отих бісів по задвірках.

– А тобі за які гріхи така кара? – допитувався Сірко.

– Та я, відверто скажу, спав, як пожежник, коли злодії обійсятам шастали.

– Отакої! Значить, за діло тебе випхали, – бовкнув Сірко.

– За безділля. Але від того не легше, – уточнив Рябко.
– Що ж нам тепер робити, братику? – бідкався Сірко.
– А давай поміняємося господарями, – раптом радісно гавкнув рябий. – Ти гайнеш до мого, а я завиляю хвостом перед твоїм. Дивись, і прилаштуємося.

– Згода! Який же ти мудрий, друже! – в очах Сірка блиснула надія.

Розбрелися. На диво, господарі радо їх прийняли. Бо хіба ж можна залишати оселі без собаки.

Через тиждень песики знову стрілися на тій же вуличці, під тим же парканом.

– Знову витурили з двору? – присікався Рябко.

– Атож, – важко зітхнув бідар. – Та нагодилися якісь харцизяки у двір. А я давай на них гавкати, аж захрип. І таки відігнав халамидників. А мій, тобто твій колишній господар, вискочив з хати, як несамовитий, і став на мене гавкати, щоб я замовк. Потім ухопив палицю. Якби мені не вдалося випручатися із нашийника та не дременути через шпарину в огорожі, мабуть, з мене відбивну б зробив.

– Я ж тобі казав, що то не господар, а тигр, – піддакнув Рябко.

– А ти що тут робиш? – поцікавився Сірко.

– І я проштрафився. Розумієш, мені такий гарний сон снівся – кісточки від фаршированої індички. І не чув, коли крадії поцупили мопед у мого, тобто колишнього твого господаря, – виправдовувався Рябко. – Я проснувся, коли хазяїн на мене з дробовиком пішов. Мабуть, прибив би, коли б я не шурхнув під тином.

– Чи ми такі безталанні, чи наші господарі, – розмірковував породистий Сірко. – Нічим їм не догодиш. Бережеш їхнє добро – погано.

– Не стережеш – теж кепсько, – зажурено оперся на лапу дворовий Рябко. – Що пропонуєш, небораче? Яюсь же треба жити?

– А підемо до злодюг та й розповімо, де та що у отих дворах лежить, – зо зла випалив Сірко.

– А ти, я бачу, песик не промах, – похвалив Рябко. – Тепер нехай начуваються наші чваньки!

– От коли з їхніх дворів усе повитягають, вони зрозуміють, кого втратили в нашій подобі, – мрійливо закотив очі Сірко. – Дізнаються, що таке собачий фактор. Отоді ми й повернемося додому. І можеш бути певен, приймуть нас з дорогою душею. Хоч з нашого боку так чинити недобре, та провчити варто.

– Не ятри свою совість. Дурнів тільки так можна перевиховати. Ходімо до крадіїв! – Рябко потягнув друга за лапу.

... Так і вчинили. Злодії дізналися, що маєтки ніхто не стереже, та й зібралися поцупити з кожного двору по автомобілю. Правда, міліціонери спіймали їх на гарячому. Бо Рябко і Сірко вчасно повідомили оперативників про наміри волоцюг. А коли собаки повернулися до своїх дворів, господарі зустріли їх, як кажуть, з розпростертими обіймами. Нагодували не кісточками, а відбивними котлетами. Нарешті оцінили псів за заслугами. А собаки стали ще пильніше нести службу, навіть дворовий Рябко.

Трутні-олігархи

У вулику трутнів розвелосся тьма-тьмуца. Аж кишать. Вина в цьому, звісно, пасічника, та бджолам від того не легше. Оті трутні так медок глитають – аж за вухами лящить.

– Хоч трохи апетити приборкайте, – бідкаються бджоли. – Зима ж на підході. Економічна криза от-от гряне. А там і до голоду недовго.

Не чують «бідолашні». Знай, набивають медком барильця. Наче глухі й сліпі. Ще й огризаяться:

– І навіщо так хвилюватися? У нас усе законно. Для чого ж пасічник залишив нас. І всі пільги нам зберіг.

– Ой, лишенько! – заволали бджоли. – Чого доброго, ці глитаї нас по світу пустять.

А трутні все хрумають та прихвалюють свого господаря – який він турботливий та чуйний, жодного трутня в скруті не залишає. Всі умови для нього створює.

– Так що насолоджуйтеся життям! Як ми! – трутні радять бджолам.

Та гнівно загудів вулик. Бджоли взялися до зброї – повисувавши гострі жала і потяглися на трутнів.

– Або залиште вулик, або ми вас уколошкаємо! – бджоли загрозово почали обступати трутнів.

– А ми пожаліємося пасічникові! Він вас ураз димком викурить! – оборонялися трутні.

– І сам залишиться без меду, без бджіл, без оцього вулика. Опинитеся біля розбитого корита, – найжачилися жалами бджоли.

Трутні зрозуміли, що справи кепські, ніякі умовляння їм не допоможуть і пустили в хід останній аргумент:

– Якщо ви нас почнете виганяти, ми заберемо увесь мед та з ним і чкурнемо за межі пасіки до чужих вуликів.

– Летіть! Медок у вас, ясна річ, відберуть, а самих випруть геть. Кому ви потрібні, такі ненажери, – напирали бджоли, відтісняючи трутнів до льотка.

Ще кілька хвилин – і трутні опинилися б поза вуликом. Та тут нагодився пасічник з димарем. Зрозумівши, що у вулику назріває революційна ситуація, зняв дашок та й давай «заспокоювати» димком бджолину сім'ю. Одначе бджілки прагнули справедливості і роєм накинулися на господаря. Тому нічого не залишалось, як тікати з пасіки.

...От до чого призводить несправедливість.

Курка-бізнесмен

Ряба Курка греблася на смітнику і вгледіла перлину.

– Що за дивина! Вперше бачу, – і стала настирливо її розкльовувати. – Фу, яка твердюча! Гидота! Трапиться ж таке.

І вже намірилися лапами відгребти її геть, та нагодився Павич.

– Це ж перлина! – вихопилося в нього. – Яка краса! Якщо тобі не потрібна, то віддай мені. Буде мені чим похизуватися перед павичихами.

Курка раптом зметикувала, що може мати зиск з цього непотребу, і заявила навідріз:

– Ще чого! Просто так віддати? За спасибі? Я не така дурна. Що мені даси за перлину?

Павич оглянувся довкола, надибав зернину:

– Ти ж це шукала? – подав Курці.

– Одну? Та ти що?! – здивувалася ряба.

– А скільки ж тобі треба?

Курка закотила догори бульки й нишком завоктала, рахуючи:

– Давай мішок зерна – і розійдемося друзями.

– Огогочки! Де ж я візьму стільки збіжжя? – сплеснув пір'ям Павич.

– А це вже твоя справа. Мене це не колише! Мішок – і квит! – гоноровито чванилася Курка.

– Я ж не мільярдер. Немає в мене стільки гривен, щоб купити міх ячменю, – пояснював Павич.

– Що ж, тоді я віддам перлину тому, хто на це здатен.

– Сподіваєшся знайти таких благодійників?

– Запросто! Натякну олігархам – за цю перлину вони не один мішок зерна припруть, – і почимчикувала до розкішного маєтку по сусідству.

– Як ти вчасно! – зраділи там. – У нас саме борщ зібралися варити.

Олігархи відібрали у Курки перлину, а саму обпатрали та вкинули у великий казан. Наваристий вийшов борщ. Перлину ж, як і всі дорогоцінності, швиденько відправили до зарубіжного банку.

Птахи-підлабузники

У лісових хащах поміж гір у своїй відданості Орлові зізнавалися Яструб та Сова.

– Вельмишановний Орле, я не просто сильний та хоробрий. Я – твій прибічник. І ладен виконати будь-який твій наказ. Треба якогось птаха спіймати та в клітку запропорити – миттю. Тільки натякни, – низько схилив голову Яструб, торкаючись дебелим дзьобом землі.

– А я, царю небесної блакиті, – твої очі, – Сова зробила реверанс крилом. – Навіть уночі бачу, де та що діється у твоєму лісі. І не гаючи ні хвилини, сама караю порушників або, в крайньому випадкові, повідомляю твою недремну собачу охорону.

– І що ти вже зробив? – Орел прискіпливо поглянув на Яструба.

– Ясновельможний володарю, як ти помітив, жодний птах не залетів на твою територію за високим парканом, – відкозиряв Яструб.

– Похвально! Але ж мені теж слід хоча б раз на тиждень вилітати на полювання. Саме для цього я й прихопив ці заповідні землі, – дорікнув Орел.

– Господарю наш сизокрилий, навіщо це тобі. Тільки кігтиком поведи – я в ту ж мить принесу й покладу на твій обідній стіл будь-яку дичину, – переконував Яструб.

– Твоя відданість мене тішить, – бовкнув Орел, зручніше всідаючись на троні. – А ти, Сова, велика голово, чим порадуєш душу свого царя?

Сова враз спурхнула з сухої гілляки на землю і, роззираючись на всі боки, заторохтіла:

– Повелителю, якщо Яструб стереже твій спокій удень, то я охороняю твої простори уночі. Жоден нічний диверсант не пробереться у твій двір. Усі потуги мишей дістатися до твоїх комор я обриваю на самому початку. Від моїх пазурів ще жодна не втекла.

– Слушно. Бачу, ви мої справжні друзі. Ви – моя опора, – Орел задоволено розвалився на троні.

– Можеш не сумніватися, царю, у моїй відданості й надалі, – клацнув шпорами Яструб.

– І я тобі служитиму вірою й правдою, – заприсяглася Сова.

– То ж чим я маю віддячити вас за такі старання? – задумався Орел.

– Щодо мене, царю, то залиш у моему підпорядкуванні повітряний простір. І можеш бути певним, жодний неблагоннадійний птах не залетить до твого обійстя, – повіськовому відкозириав Яструб. – Усіляких ластівок, шпаків, горобців та іншу опозицію знищу, як тільки вони наближаться до твого паркану. І стануть вони поживою для мого великого сімейства.

– А я хочу просити мого хазяїна, щоб він нікому не доручав полювати на мишей, окрім мене та мого роду. Оберігаючи твій спокій, я їх ловитиму та з великою радістю носитиму до свого маєтку, – вторила Сова.

– Нехай так і буде! Виджу, завдяки вам мої володіння між горами можу бути спокійними вдень і вночі. На вас можна покластися. Ви – моя надійна команда! – прорік Орел, засинаючи на троні.

Комар та Бюрократ

Бюрократ тріумфував – хабар за земельну ділянку в кишені. Тепер можна і у відпустку на Канари. «Клієнти» ще й у ресторан повели. Столи ломилися – там було все, чого шлунок забажає. Шкалик за шкаликом – добряче погуляли! Ще його, вельмишановного, на казенній машині й додому доставили. Вечір удався! Здали дружині, як кажуть, із рук до рук.

Ледве дочвалав до ліжка. Бухнувся на постіль, не роздягаючись. Та тільки хропнув кілька разів, як у його, Бюрократову, щоку уп'явся Комар і давай чимдуж смоктати кровицю. Зголоднів бідолаха у кутку, чекаючи на здобич.

Бюрократ дарма, що п'яний, розмахнувся і щосили лягнув себе по щоці. Гадав, розчавив нахабу. Та де там! Комар в останню мить задзижчав невдоволено й прилип до стелі.

– Кровопивець! Упир! – Бюрократ схопився з ліжка і почав шукати зловмисника. – Тільки те й робиш, що п'єш чужу кров! І прокуратури на тебе немає!

– Сам такий! – запищав згори Комар. – З тебе приклад беру. Ти теж нічого не робиш, а живеш, як панич, на широку ногу. І дім придбав. І дачу. І іномарку. І все це за зарплату?

Бюрократ геть отетерів. Де таке видано, щоб Комар базікав людським голосом?! Та ще таке верзе – як суддя.

– Ти що плетеш! Та я тебе за такі речі пристукну, як муху! – Бюрократ ухопив подушку і пожбурих у Комара. Однак не вцілів. Подушка зачепила дорогуцу фарфорову вазу. Та перекинулася і розбилася об дубовий паркет на друзки.

– Ага! Правда очі коле! – Комар уже дужче залящав з протилежного кутка. – І доньку за кордоном навчаєш. І коханці квартиру прикупив.

– Замовкни, бевзю! Бо ще хтось почує! – уже не кричав, а верещав Бюрократ, забігав навколо очима – чи немає кого в кімнаті. – А ти звідки знаєш?

– Хіба тільки я знаю? Усі знають! – Комар чкурнув подалі від господаря.

– Хто всі?

– І сусіди, і співробітники, і виборці.

– То все дрібниці. А міліція знає? – насторожився Бюрократ.

– Звісно. Але ніяк не насмілиться до тебе підступитися.

– Чому?

– Так у тебе ж депутатська недоторканність, – нагадав Комар.

– Тю, я сп'яну й забуду, – Бюрократ заколивав губу й презирливо глянув знизу на Комара. – То ж бо й воно! Прокурор мене боїться зачепити, а ти, паршивцю, норвиш слугу народу вкусити. Не вийде! Ось я тобі зараз влаштую веселе життя!

І з ляпалкою почав гасати за Комарем. Але той був не з похливого десятка. Вигулькнув у квартиру. А на прощання ще й дорікнув:

– Який же ти жадібний. Сам відрами п'єш людську кров, а мені крапельку своєї жалко.

– Так вона ж у мене безцінна – депутатська! Дуже дорого коштує. Для виборців, ясна річ. Геть з моїх очей! Бо я не знаю, що тобі заподію! Схоже, пора приймати закон проти всіляких кровососів. Завтра ж виступлю з такою ініціативою, – насварився вказівним пальцем Бюрократ.

Лис-чиновник

До комітету з земельних ресурсів приплентався безхатченко Ховрах. І подаючи заяву чиновнику-землевпоряднику Лису, сумовито вичавив з себе:

– Вельмишановний, прошу виділити мені хоча б малесеньку діляночку земельки, де я міг би вирити нірку під житло.

– Який же ти швидкий! – засміявся Лис, закинув ногу за ногу, схрестив на грудях руки. – А хто в черзі за тебе стоятиме? Я?

– І довго чекати? – ще дужче зігнувся Ховрах.

– Це залежатиме від тебе. І тільки від тебе, – загадково зауважив чиновник. – Справа, сам розумієш, нелегка. А виконати твоє прохання у стислі терміни не просто. Бо ж доведеться масу погоджень здійснити.

– Дуже прошу – увійдїть у моє критичне становище. Адже скоро осїнь, за нею зима. А я без оселї, – умовляв Ховрах.

– Можна, звісно, й прискорити, – ще загадковіше глянув на відвідувача землевпорядник. – Та для цього потрібна енна сума.

– Навіщо? – здивувався Ховрах.

– Ти що з місяця звалився? Не розумієш? – продовжував натякати чиновник.

Ховрах подивовано стенив плечима.

– Пояснюю для наївних. За кожний підпис доведеться заплатити. Адже члени комітету – живі люди, і їм теж їстоньки хочеться, – зовсім відверто сказав Лис.

– І багато? – розгублено спитав Ховрах.

– По мішку зерна на брата, – поставив свою ціну держслужбовець.

– Та немає в мене таких запасів! – аж зойкнув прохач.

– Нема – то й землі нема. Тоді чому приперся? От набираєш зерна, то й приходь. Будемо раді допомогти, – Лис піднявся з-за столу, даючи зрозуміти, що перемовини закінчено.

– То що ж мені робити? Красти з елеватору? – ледь не плакав Ховрах.

– А це твоя справа і мене зовсім не стосується. Тобі ж потрібна ділянка, а не мені, – розвів руками чиновник, мовляв, які до мене претензії.

Ховрах позадкував до дверей і там зіткнувся з Ведмедем, високим, тлустим, у дорогезному кожусі.

– Геть з дороги! – гаркнув Ведмідь, ногою відчиняючи якомога ширше стулки дверей. – Вештається тут під ногами всіляка дрібнота.

Ховрах відскочив, боячись потрапити під лапища звіра. Та й з боку почав спостерігати, як Лис стрітить косолапого.

Завидівши такого поважного відвідувача, Лис виструнчився і забелькотів злякано:

– Що бажає вельмишановний олігарх?

– Як то що? Звісно, землі. І побільше!

– І стільки вам потрібно? Та де? – чемно схилив голову Лис.

Ведмідь підійшов до мапи на стіні кабінету і ткнув кігтем в районі Гурзуфа:

– Хочу 120 гектарів. І негайно!

– Під що? Треба ж народу якось пояснити, – вибачаючись, тихо зауважив чиновник.

– Під гольф-клуб! Так і запиши! – наказав Ведмідь.

– Так там надто крутий схил для гри у гольф?

Ведмідь, примруживши очі, уважно поглянув на Лиса:

– А тобі яке до того діло? Ти начальник землі? То ж керуй! А не здатен – то замінимо тебе. Для нас це все одно, що лапу посмоктати, – Ведмідь згори вниз суворо бликнув на чиновника.

– Добре, добре, вельмишановний, – заїкався Лис. – Через тиждень необхідні папери будуть готові.

– Та ти що, жартуєш? – аж сіпнувся Ведмідь. – Щоб завтра все було оформлено! І ні доби більше! Второпав? І запам'ятай: через три дні засідання Верховної Ради, де бу-

дуть затверджувати кандидатури на керівні посади. Моє слово там не останнє.

– Зрозумів, зрозумів. Все буде виконано у найкращому вигляді, – залепетав землевпорядник. – Та все ж декому з членів комітету варто б підсолодити.

Ведмідь витягнув з нагрудної кишені товсту пачку «зелених» і поклав на стіл перед Лисом.

– Сподіваюсь, це прискорить збір підписів, – рикнув він.

– Ой, як вчасно! – запричитав Лис. – Ви наш спаситель!

– То ж бо! З нами дружитимеш – усе в тебе гаразд буде. А що доводиться закони порушувати – не зважай. По-перше, вони пишуться не для таких, як я, а для ховрашків та опозиції. По-друге, доки ми при владі, можеш спати спокійно – ніхто тебе до відповідальності не притягне. Бо нині закон – це ми!

Зачувши таке, Ховрах чимдуж чкурнув у степ подалі від володінь Ведмеда, тишком вирив нору та й заліг на зиму. А що буде весною – про це й гадати боявся.

Шпак-скандаліст

У перші теплі весняні дні хлопчаки в гайку прикріпили дві шпаківні на дереві. В один із них заселився Веселий шпак. День пісні співав, другий. Скучно йому самому стало. І він з нудьгою поглядав на сусідню хатинку: «Коли вже у мене сусід з'явиться?» І тут помітив шпака-сородича, що пролітав мимо, зрадів:

– Заселяйся, добра душа, в оцей палац. Поряд жити-мемо.

Сів на гілку отой шпак, відпочив, огледівся. Та такий бундючний. Іншим словом – Пихатий шпак. І раптом гор-

довито надув щоки, випнув дугою груди, настовбурчив пір'я і заявив:

– А я хочу у твоєї хаті жити! Вона мені дужче подобається.

Веселий шпак аж оторопів. Нарешті отямився і тихо мовив:

– Так вони ж однаковісінькі, як два жолудя на дубі.

– Яке це має значення! Хочу твою хатку – і крапка!

– Вибач, але я перший вселився. Уже й гніздо склав.

– Мене це не хвилює. Твоя хатка мені сподобалася, – з криком починав наполягати Пихатий шпак. А потім недоволено застрибав на гілці, загрозливо затріщав язиком, став погрожувати:

– Не згодишся – не знаю, що з тобою зроблю, але то буде щось жахливе. На весь гай знеславлю. Ні вдень, ні вночі тобі спокою не дам.

І пішло-поїхало в такому ж дусі. Тихий гай перетворився на справжнє пекло. Веселий шпак затуливі крильцями вуха та й сховався у свою хатину і каювся про себе: «Треба ж було такого сусіда запросити! Тепер не до пісень буде. Всю душу вимотає. Який же я невезучий».

Не відомо, скільки б збиткувався на ним Пихатий шпак. Та зненацька чорною блискавкою метнувся на нього кіт, що підкрався непомітно. Мить – і Пихатий шпак уже тріпотів у кігтях хижака. Навколо запанувала дзвінка тиша. «А міг би спокійненько жити у сусідній хатинці. Якби не скандалив – і кіт би його не почув», – розмірковував Веселий шпак.

Рейдери Лев і Вовк

Лев з кущів довго спостерігав, як Вовк із селянської кошари тягнув ягня. І коли сіроманець зі своєю здобиччю

наблизився, Лев шаснув із схованки та й вирвав ягня з Вовчих зубів.

– Це беззаконня! – вигукнув Вовк. Відскочивши у бік, він з-під лоба хижо зиркав на лісового рейдера. Та вдіяти нічого не міг – надто сильний супротивник.

Той, не випускаючи ягня з пазурів, тільки хитро всміхався.

– Хто б про закон згадував, тільки не ти! Адже ти самочинно у селянина викрав ягня. Я власними очима бачив, – дорікнув Лев.

Вовк почав напирати на совість:

– Бач, який ти підступний – слабкіших від себе грабуєш. – Я до суду подам на тебе позов про відшкодування моральних збитків.

– Та будь ласка! Скільки завгодно! Тільки не забувай, хто судді, – нагадав Лев.

– Яка різниця – хто. Суд має виносити справедливий вирок згідно з законами лісу, – стояв на своєму Вовк.

– Ти, мабуть, забув, що суддів призначаю я, цар звірів. І яке рішення я прийму – такий і вирок матимеш. Інакше вони перестануть бути суддями, – зловтішався Лев.

Вовкові нічого не залишалось, як, підібгавши хвіст, мовчки піти геть. А Лев звалив на плечі ягня та й посунув до свого лігвища, де сімейство його стріло як вправного мисливця.

«Мерседес» і «Запорожець»

Шестисотий «Мерседес» мчав, мов стріла, обганяючи всіх на крутому підйомі, навіть не зважаючи на суцільну смугу (йому все дозволено). І настиг старенького «Запорожця». Той ледве сунув автотрасою і аж захлинався від напруги – віз в салоні томати в коробах з написом «Банани».

– Ти звідки такий змучений? – весело привітався «Мерседес».

– Хіба не бачиш? З городу! – огризнувся «Запорожець», пихкаючи чадом.

– Краще б здоров'я поберіг. Я б на твоєму місці повикидав усі оті коробки та відпочив по-людському. Скажімо, подався б на кримський курорт. Набрався там сил. Я щойно звідти. Бачиш, який доглянутий, – чи то радив, чи то хвалився «Мерседес».

– Я з радістю б і помідори вивантажив, і до моря чкурнув. Та якщо так вчиню, ні за що навіть бензину буде купити, – тяжко зітхнув малюк. – І не те, що до моря, до власного гаража не доїду.

– А хто твій господар? – допитувався «Мерседес».

– Та фермер. День і ніч городину вирощує та змушує мене її на продаж возити. Сам ледве кінці з кінцями зводить і мені передихнути не дає, – задихався від натуги «Запорожець».

– Не повезло тобі з господарем, – згодився «Мерс». – А у мене хазяїн – народний депутат. І не тільки у вихідні, а й у робочі дні частенько змушує мене мчати до Ялти на відпочинок. Там у нього дача – справжнісінький королівський маєток. Сам господар як гайне по ресторанах – і про мене забуває. Я тому й радий. Уявляєш, лежу під сонечком, загораю і дихаю свіжим морським повітрям.

– Як я тобі заздрю! У мене ж не життя, а каторга, – «Запорожець» надривно чхнув, кашлянув і спинився на обочині.

– Ти чого? – пригальмував «Мерс».

– Перегрівся, – знеможено видихнув паром «Запорожець». – А ти лети. Бо твій господар розсердиться на тебе й придбає собі новенький «Бентлі». І тоді тобі не доведеться на курортах спочивати.

– Ти правий, – просигналив на прощання «Мерседес» і додав газу.

«Запорожець» оглянувся, а від того шикарного колеги й слід пропав. Постояв, охолонув, нехотя завів двигун і посунув далі на ринок. Утішав власне сумління тим, що комусь же треба й працювати.

Хитрюга Бобер

Виступаючи перед виборцями на власній дерев'яній гребельці, кандидат в депутати лісового віче енергійно розмахував лапами і з неабияким пафосом обіцяв:

– Ми за всеохоплюючий нейтралітет! Ніяких блоків! Але дружитимемо і з північним лісом, і з західним. Це наша принципова позиція.

– А на яких умовах? – поцікавився Лось.

– З північного лісу ми отримуватимемо деревини стільки, що на кожного мешканця нашого лісу припадатиме по колоді, – схоже, Бобер входив у раж.

– Та хоч би не придавила та колода до землі, – пожартував Лось. – А з західного лісу що нам дадуть?

– Там лісовини, звичайно, менше. Але на заході високі технології переробки деревини. Ми встановимо їх на наших фабриках і виготовлятимемо меблі та різну всячину з лісу, що надходить з північного краю. Така співпраця нам дуже вигідна, – переконував Бобер.

– І куди ж ми сплавлятимемо ті меблі та різну всячину? – допитувався Лось.

– Спочатку Дніпром, а потім Чорним морем – у південні краї. Там деревина та вироби з неї на вагу золота, – не вгавав Бобер.

– Агітуєш ти справно – як і попередній депутат, теж із бобрів. Він також обіцяв золоті гори. А коли його обрали,

то спромігся лише маєток собі збудувати на островці, – до-
рікнув Лось.

– Я не з таких! Моє слово тверде, мов кремень! За недо-
робки попередника я не відповідаю, – Бобер скривив гри-
масу ображеного.

– Хочеться вірити. Але скажи мені, кандидате, на чий
рахунок надходитимуть кошти від тієї комерції? Адже мені
та деревина ні до чого, лисиці, зайцю, косулі, вовкові – та-
кож, – розважливо захитав довгими рогами Лось.

– Як то на чий? Підприємство з переробки деревини у
моєму віданні. То ж кошти від таких операцій краще аку-
мулювати на моїх рахунках. А звідти ми спрямовуватимемо
їх на соціальні потреби мешканців лісу. Зокрема, на благо-
устрій ведмежої барлоги та території навколо неї – він же
наш цар, – розтовкмачував Бобер.

– Хоч по кілограму сіна буде? – продовжував іронізу-
вати Лось.

– Та ви що! Ми підкупом не займаємося. Ми упорядкує-
мо всі лісові стежини – викладемо їх плиткою або заасфаль-
туємо, щоб, чого доброго, жодний звір не спіткнувся. Збуду-
ємо царство, якому заздритимуть на півночі і на заході!

– Ясно, – важко зітхнув Лось. – Це – чергова передви-
борча обіцянка-цяцянка. Шановні виборці, а нам потрібен
такий ліс – з асфальтом та плиткою? І жодним словом Бобер
не обмовився, що захищатиме наші дерева від гострих зубів
своєї рідні. То як, віддамо свої голоси за такого кандидата?

– Ні! – заволали усі звірі.

Бобер не довго думаючи, пірнув у воду і за мить уже був
у своїй хатині – в тій же греблі, з котрої щойно виступав.

– Який недолугий народ! – жалівся він своїй дружині.
– Не вірять у мої щирі наміри послугувати громаді.

– Так-так, – погоджувалася Бобриха. – А я гадала, що
після обрання депутатом ми справимо новосілля у новень-
кій хатині, як і інші обранці.

– І я так думав, – погодився Бобер. – Тепер одна можливість потрапити до парламенту – у закритому партійному списку. Піду на поклон до голови партії. І якщо стану народним обранцем, пальцем не поворухну задля благополуччя лісу. Як до мене звірі, так і я до них.

Вороняча похвальба

Соловей щебетав цілісіньку ніч, а на ранок раптом захрип. Що робити? Не годиться ж усіма визнаному співакові мовчки зустрічати схід сонця. Набрив у груди побільше повітря і хотів тьохнути. Та замість співу каркання вирвалося.

Як на лихо, Ворона поблизу пролітала. Почула щось знайоме та й умостилася на сусідній гілці.

– У тебе так мило та ладно виходить, – взялася нахвалювати Соловейка. – Слухала б, не наслухалася. Справжня класика. Кар-р-р! Певно, довго репетирував, аби отак класно заспівати.

Повеселів Соловей. Бо вже гадав, що з нього кепкуватимуть. Аж ні – хвалять. Значить, не все втрачено. Є ще добрі птиці.

Ну ж бо, Соловейку, ублажи ще мою душу, – заохочувала Ворона.

– Кар-р! – захрипів щебетун.

– Це геніально! Навіть слів не вистачає, щоб передати, як це прекрасно звучить!

– Кар-р! – натхненно продовжував Соловей. Потім на radoщах знявся й полетів гаєм, каркаючи по-воронячому. Та так голосно, що врешті й зовсім зірвав голос.

Ворона, коли почула, що Соловейко замовк, вигукнула радісно:

– От тепер і мене усі слухатимуть – нікуди не дінуться. Бо теж співаю не гірше Солов'я. Кар-р!

Зайці-опозиціонери і Лисиця

На галявині-майдані лісові мешканці зібралися на мітинг проти свавілля свого верховоди Косолапого. Щосили вигукували один поперед одного:

- Він нас обкрадає!
- Відбирає нажите непосильною працею!
- Обкладає драконівськими податками!
- Грубіянить, принижує, обманює!

Пристрасті, мов вогнище, розпалювалися все дужче. І раптом на галявину викочуються дві іномарки. З крутого «Мерседеса» вийшов Перший заєць:

– Ми допоможемо вам вирішити всі проблеми, – пообіцяв вухатий прибулець.

З не менш крутішої «Тойоти» вигулькнув Другий заєць:

– Ми змусимо Ведмедя рахуватися з громадою. Ми не для того його обирали, щоб він знущався з підданих!

– А ви хто? – отетеріли звірі.

– Я – опозиціонер! Я ваш, любі друзі! – розпростер лапи для обіймів Перший заєць.

– Я – теж опозиціонер! – палко запевнив Другий заєць, простуючи до гурту. – Ми того Косолапого поставимо на місце! Будьте певні!

Звірі були спантеличені. І не стільки появою сірих спільників, як тим, на якому транспорті вони прибули. Спочатку не знайшлися, що їй відповісти «помічникам».

– Цікаво, звідки у таких захисників коштовні автомобілі? Це ж яку треба зарплату мати, щоб їх придбати? – посипалися, мов жолуді з дуба, запитання.

– Та ви що, земляки, нас забули? Ми ж ваші народні обранці у лісовому парламенті. Удень і вночі відстоюємо ваші інтереси! Ми плоть від плоті ваші! – щиросердо попанібратському усміхалися зайці. – І надалі будемо воювати

з владоможцями, якщо знову оберете нас до найвищого законодавчого органу.

– Щось ми не бачили, щоб ви бігали разом з нами лісом та дбали про наше життя, – осміліла Лисиця, вийшовши наперед.

– І не дивно. Адже щоб якомога швидше виконати усі ваші накази та прохання, доводилося пересуватися на іномарках. Це, так би мовити, професійна необхідність, – виправдовувався Перший заєць.

– Можете не сумніватися, якщо ви знову довірите нам представляти лісове товариство у новому складі парламенту, ми завжди будемо з вами поряд, ділитимемо радість та печаль! Ми ж опозиція! – переконував Другий заєць.

– Щоб ми не сумнівалися, передайте на баланс лісового віче свої автомобілі, – раптом запропонувала Лисиця. – Щоб за потреби всі ми, мешканці лісу, у тім числі й ви, на рівних ними користувалися.

– Але ж це наша приватна власність! – в унісон злякано вигукнули обидва зайці.

– Воно то так. Але нажита та власність на наші податки. То як – передаєте? – напосідала Лисиця.

– Я гадаю, що це можна буде здійснити після парламентських виборів, – дипломатично відказав Перший заєць.

– Справді, куди поспішати? Як тільки ми з вашої ласки станемо депутатами, передамо вам ці машини. А собі новенькі купимо, – бовкнув Другий заєць.

– А якщо ми вас наразі не оберемо? – хитро примружился Лисиця.

– Тоді й автомобілі не отримаєте! – дружно сказали зайці.

– Що ж, чому бути, того не минути, – відповіла Лисиця й чимдуж гукнула до мітингувальників: – Любі друзі, забираймо їхні іномарки у нашу лісову власність. А до парла-

менту оберімо найдостойніших, які справді дбатимуть про своїх обранців!

Звірі кинулися до зайців, відібрали у них ключі від машин, а самих прогнали геть. Ще й заулюлюкали навздогін.

– То кого до парламенту обиратимемо? – раптом звернулася до громади Лисиця, забравшись на капот автомобіля.

– А що тут гадати – тебе, Лисичко-сестричко! – заволали довкола вовки та єноти, а за ними й решта звірів.

Отак Лисиця й стала народним депутатом. Отримала від парламенту квартиру. Лобіюючи не «за спасибі» інтереси – ні, не виборців! – олігархів, в дарунок від них отримала новеньку «Ауді», хатинку-масток на березі моря. Коли ж їй дзвонили виборці, яких ще дужче експлуатував Косолапий, вона ласкаво заклопотаним голосом відповідала, що бореться за покращення їхнього буття і віддає цьому увесь свій час та сили.

Такса й Віл

Якось Бурмило наказав Волові відвезти візок з провізією до одного поважного будинку. Біля воріт Віл мукнув щосили:

– Господарі, забирайте свій вантаж!

– Хвилиночку! Зараз вийду! – почувся звідти лагідний голосок. І невдовзі на порозі постала Такса, багато вбрана, вичепурена, майже на кожному пальчикові по каблучці, а то й по дві, пахла дорогими духами. Віл ледве впізнав у тій пані недавню свою подружку, яка никала попідтинню, мов сирота.

– Оце все тобі? – здивувався Віл.

– А кому ж іще! Тут я хазяйка! – Такса гордовито випрямилася і завияляла хвостом.

– І як тобі вдалося із непримітної собачки стати такою багачкою? – не втерпів, щоб не спитати, Віл.

– Розповім. За умови, що ти нікому ні гу-гу, – Такса грайливо насварила лапкою.

– Та хіба ти мене не знаєш? Я мовчун. Працювати вмію, а от теревенити так і не навчився, – важко зітхнув Віл, оглядаючи обійстя.

– От саме цим ми й відрізняємося один від одного, – защебетала Такса. – Секрет у тім, що я за будь-яких обставин підтакую та підгавкую царствующому Бурмилові. Нахвалюю його, коли треба і навіть не потрібно. Усе, щоб він не вчинив, називаю рішенням правильним, геніальним, справедливим, своєчасним і так далі. Бурмилові це – як бальзам на душу. За це він запрошує мене на всілякі наради, збори, зустрічі, бере у поїздки. Для нього я стала незамінною.

– Я б так не зумів, – буркнув Віл. – Для мене принизливо розшаркуватися перед начальством. І що тобі дає отака запопадливість?

– А ти не бачиш? Я живу, мов королева. У мене все є: замість конури гарний дім, замість старого рядна імпортні меблі з м'якими матрацами та чистими простирадлами. Вживаю смачні блюда, які за моїм замовленням готує особистий кухар. Спасибі тобі, що привіз мені свіже м'ясце курочок та індичок. Я тепер не бігаю вулицями, а пересуваюся на шикарному авто. Ніхто на мене не сміє навіть grimнути. Навпаки, розсипаються у компліментах. От що значить догоджати своєму керівникові.

– Це не по мені – бути підлабузником, – знову замотав рогами Віл.

– Кожному своє, – хитро заусміхалася Такса. – Тягни свого воза далі. Працюй. Пітній. А я хвалитиму Бурмила. Нехай мені «гірше» буде. Що вдієш, такою я вдалася. Та-

кою мене зробила вулиця з її бідністю, захланністю, при-
ниженням. До зустрічі!

Такса на прощання весело помахала Волові лапкою в
діамантових персях.

Вуж і Жаба

Вуж та Жаба вважалися друзями. Часто відпочивали
вдвох на березі ставка, базікали про всячину. Цікаво й весе-
ло їм жилося. Після відпочинку у Вужа завжди прокидався,
як він казав, вовчий апетит. Нишком від своєї подруги він
поїдав її зелених родичів. Аж поки у ставку не зосталося жаб.

Уздівши таке лихо, Жаба не на жарт перелякалася та
мерщій кинулася до Вужа:

– Захисти мене від напасті. Одна я залишилися. Кудись
поділися мої батьки й подруги.

– О горе, – скрикнув, мов ужалений, Вуж. Він збагнув
раптом, що нічим йому буде годуватися. Та швидко опану-
вав себе. – Не бійся, Жабо. Я тебе нікому не віддам. Чим
зможу – допоможу.

– Сховай мене мерщій! – залепетала Жаба.

Вуж, який уже добряче вигулявся, не роздумуючи, за-
пропонував:

– Лізь до мене в пашу. Там тебе ніхто не знайде. Повір!

Наївна Жаба полізла. Та тільки її й бачили. Отака-то
дружба між Вужем та Жабою. Та й чи могла бути іншою,
коли один в ній – лицемір?

Домовик і Ледар

Домовик страшенно не любив Ледаря. Аж із себе ви-
ходив, дивлячись на лежебоку. Ночами навіть товкся по

ньому спересердя. Інколи зіштовхував його з ліжка на підлогу. Але той знову влягався в постіль та лаявся на всю хату:

– І чому ти такий непосидючий? Ніякої управи на тебе немає. Поніжитися чоловікові не даєш.

– До мене не доходить – як можна днями валяться на дивані та дивитися телевізор. Від нього звихнутися можна. Таке не вкладається в моїй голові. Я твій дім та двір стережу, а тобі хоч би хни. Лайдак ти нещасний! Тобі що, не хочеться жити в добрі та радості? – допікав Домовик, стягуючи з нероба кодрину.

– А толку горбатитися, – сердився Ледар. – Хоч цілі дні та ночі на городі товчись – багатим не станеш. А бути рабом свого городу я не хочу. Он сусід виростив у теплиці огірки – прийшли бандюки, відібрали всю продукцію. А він же, бідний, старався. Так що, дурних немає. Краще я якесь шоу подивлюся. Ти от що мені скажи як давній невидимий господар оцієї оселі, де зараз знаходяться скарби моїх пращурів. Адже знаєш?

– Звичайно. Як не знати? Цей мій прямий обов'язок наглядати за багатствами роду, – відказав Домовик. – Тільки хотілося б почути, як ти збираєшся розпорядитися надбаннями дідів та прадідів.

– Та як!?! Куплю іномарку, обстановку в дім, ходитиму в театри, мандруватиму світами. І найважливіше – не доведеться працювати. Буду жити, як олігарх, – Ледар мрійливо закотив очі під стелю.

– То ти збираєшся розтринькати наліво і направо те, що важкою працею здобували твої предки? – Домовик сердито затушчав туди-сюди кімнатою. – Е ні, я не допущу, щоб ти пустив за вітром родові скарби. На те я й Домовик.

– Але ж навіщо їм лежати десь без діла? – вів своєї Ледар.

– І не проси, і не моли! – десь під стелею зарокотав Домовик.

– Який же ти жадібний! – тиснув на психіку ледащо. – Ну, навіщо тобі зайвий клопіт – стерегти оті коштовності?

– Мені спішити нікуди. Прожив не одну сотню років і ще стільки ж проживу. Почекаю, доки наш рід подарує світу справжнього господаря, який дбатиме про оселю, любитиме землю та людей.

– Розмріявся, – перекинув ногу за ногу лежень. – Бачу, не хочеш ти мені допомогти. Мабуть, подамся я до Баби-Яги за порадою.

– Вона тобі, звичайно, підкаже й покаже! – стукнув стільцем у кутку Домовик. – Але вимагатиме велику плату. Вона взамін витребує в тебе душу. Підеш – і слід твій пропадає навіки. Бо душа – то вічність.

– То, значить, немає ніякого виходу? – сердився Ледар.

– Чому ж? Є! Вставати з ліжка та трудитися до сьомого поту. І для себе, і для нащадків. Тоді скарб сам перед тобою об'явиться.

– Е ні, краще я полежу, – Ледар зручно вмовстився на дивані, підклав під голову товсту подушку і натиснув кнопку на пульта управління.

Одне слово – Ледар.

Вовки в заячій шкурі

Чаклун прочув про збори вовчої зграї й вирішив навідатися. А щоб його прийняли за свого, проказав кілька заклинань і перетворився у вовка. Сіроманці на лісовій галявині саме ділили між собою сфери впливу, на піску розкреслювали кордони, довго балакали про майбутню здобич. При цьому один одного переконували, скалячи зуби, що зарізати якусь тварину – це дар богам. Словом, вовки видавали себе за набожних звірів.

Чаклунові це не сподобалося. І він перетворив вовків на зайців. Сподівався, що в заячій шкурі вони не будуть такими жорстокими та кровожерливими. Змінити їхні звички та душі чомусь забув. А може й не захотів.

І вийшло так, що зайці стали хижаками. Замість того, щоб їсти моркву чи капусту, вони накидалися на овець, кіз, косуль, гусей та іншу живність. Однак ті давали таку відсіч перевертням – що вони розліталися шкереберть, як зайці. І ніяк не могли второпати, що це з ними сталося, куди поділася їхня міць.

Та так і вимерли від голоду.

Мораль: багатії – сумнівна сила; за найменших змін вони стають вразливими і втрачають усе награване; а тому не варто їх боятися, перед ними схилитися та їм коритися.

Тушканчики на привозі

Такого дива на привозі ще не було – тушканчики! Диковинка! Кажуть, чи то їх з Африки привезли, чи то з Азії. Народу поназбігалося! Та все розпитують продавця:

– І нащо їм такий довгий хвіст? Та ще й з чорно-білою китичкою?

– То балансир. Він не дозволяє гризуну беркицьнутися під час стрибків. Це щось на зразок руля в машині, – пояснює власник.

– А ноги! Ви тільки погляньте, які ноги! Передні короткі, а задні удвічі довші! От же придумала природа!

– Ноги – то спасіння тушканчика. Особливо, коли за ним лисиця чи вовк біжить – він як стрибоне! А ще він ними вигрібає глибокі нори для свого сімейства, – продавець з задоволенням пояснював, гадаючи, що коли народ цікавиться, значить, торгівля вдається.

– А яку користь такий гризун може принести господарству?

– Ну, про користь не йдеться. Ця тваринка для розваг, – продавцеві явно не сподобалося запитання, і він почав розхвалювати короткі вуха тушканчиків – такі чутливі, що уловлюють найменший шерхіт за двадцять метрів, і очі – уночі бачать майже так, як удень.

Один селянин слухав-слухав, а потім, збив картуза на потилицю і, ніби між іншим, проказав:

– Ці тушканчики дуже схожі на наших «тушок» у парламенті. Справжня їхня копія! Стрибають із фракції у фракцію! При цьому хвостами так уміло виляють перед начальством. І дбають вони лише про свої нори-хатинки. А згризають таку величезну купу наших грошей – вистачило б на пільги і «афганцям», і «чорнобильцям», ще й зосталося б на медицину. Що таке «тушка» – на власному досвіді переконався.

– Так це ж не тушка! Це тушканчик! – бентежився продавець, боячись, що така реклама віджене геть потенційних покупців.

– Так от, я за такого «тушканчика» горло драв на виборах, голосував сам і друзів підбивав. Гадав, що він буде мої інтереси відстоювати, а на ділі він виявився продажною «тушкою»... Та ще й недоторканною, з депутатським мандатом та захмарним окладом.

Продавець зрозумів – дядько гептом зіпсував йому торгівлю своїм базіканням. Швиденько позачиняв ящики з тушканчиками і повіз на інший ринок.

Муха на квітнику

Перед будинком квітник. Дбайливо доглянутий. А тому й принадний для всіх. Муха теж була вражена його красою:

– Такого дива я ще не бачила. Це ж рай! А квіточки які ніжні та привітні! Тут би все життя провела і ні на що цей куточок не проміняла. А головне – скільки духмяного нектару! Ах-ах!

Муха перелітала з квітки на квітку, ласувала солодощами і не переставала захоплюватись.

Зненацька насунула чорна хмара. Грім заклекотів угорі. Вихори закружляли навколо.

– Лишенько! – забідкалася злякана Муха і стрімголов понеслась під покрівлю будинку. Забилася у найдальшу шпарину, затулила крильцями очі й вуха і стала вимолювати у грози пощади для себе.

Коли хмари розвіялися, сонечко всміхнулося, роси упали, Муха вибралася зі схованки:

– Після такого страхіття добре б нектару попити, – і подалася до квітника. – Тільки що це? Де ж колишня краса? Аромат та нектар? Яка непривітність та негостинність! Квітки стрічають мене лежачи – неподобство! Гроза, кажете, їх зламала? Так я цьому й повірила. Невихованість – от як усе це називається. Допомогти їм, оцим нікчемам? Цього ще не вистачало!

І Муха з гордим виглядом помчала від знівченого квітника в інше місце солодоців шукати.

Кіт і Повар

Сірй Кіт унадився на санаторну кухню. То рибинку поцупить, то шматочок м'яся. Потягне – і мерщій під лавку. Та й жвакає собі потайки. Потроху брав – а тому довго був поза підозрою. Одначе всьому приходить кінець. Якось він необачно стягнув з тарелі, що стояла на столі, пару шматочків ковбаси – надто вже вони апетитно пахли. Звично

хотів шаснути під лаву. Та на біду його помітив Повар. І такий гвалт зчинив!

– О леле, злодії на кухні! Охорона!

Два дебели чолові'яги кинулись шукати злодія по закутках. І за кілька хвилин привели Кота, тримаючи за вуха.

– Навіщо ти оце зробив? – суворо запитав начальник охорони. – Кажи, бо вуса повириваю!

– Я гадав, що мені за таку дрібничку нічого не буде, – злякано заскиглив Кіт.

– І чому ж саме отак подумав? Хіба не знав, що за кожну провину настає покарання? – допікав начальник.

– Знав. Але прикладом для мене став Повар, – Кіт скося блимнув на тлустого дядька у білому халаті та в такому ж білосніжному високому ковпаку на голові.

– Що ти маєш на увазі? Швидко кажи! – напірав начальник. – Бо не тільки вуса, а й хвоста надірву!

Кіт зіщулювся, на всяк випадок сховав під себе хвоста та й каже тремтячим голосом:

– Кожного вечора Повар, збираючись додому, набиває велику сумку різноманітною провізією – і йому за це нічого сінько. То ж я прикинув – за якийсь кусень ковбаси я також не буду покараний. Спосіб я використав поварський, тільки обсяги значно скромніші. Та й сумки у мене немає. Якщо йому можна, то чому мені – ні?

– Ти що ото верзеш, злодюжка? Та я тебе! – закричав Повар, хапаючи зі столу великий ніж.

– Заспокойся, Поваре, – гримнув на нього головний охоронець санаторного добра. – Розберемося! Винних покараємо! Не сумнівайся! Та все ж, Поваре, скажи: правду мовить Кіт?

– Та я, та я... – Повар зашарівся, шукаючи варіанти відповіді. Спересердя кинув на стіл ніж і раптом випалив: – Скажу, як на сповіді: брав я, брав. Але ж і з вами, охоронцями, щедро ділився тими продуктами. Невже забули?

Тепер уже начальник не знав, що сказати. Та зненацька ухопив за шкірку Кота і жбурнув його у відчинене навстіж вікно. Ще й крикнув навздогін:

– Щоб і духу твого тут не було, халамиднику! А з’явишся, то й вуса обірву, і хвоста відчикрижу, і шкіру здеру! Вештається тут усякий непотріб та заважає працювати.

Несамовитий Вулкан

Якийсь підпилий чоловічок дуже образив Вулкана. Назвав його великим чваньком, самозакоханим ледарем, збайдужілим вайлом. Палке серце Вулкана не витримало такої наруги. Ніхто ніколи не висловлював йому таку неповагу. У Вулканових грудях закипіла, забулькала магма. Його гніву не було меж. Він почав плюватися розжареною лавою, фиркати димом та попелом, кидати камінюччя.

– Я всіх провчу! Вони ще переді мною на колінах стоять тимуть та проситимуть прощення! – горланив він на всю округу.

Люди, вражені такою жорстокістю, залишали свої оселі і тікали від Вулкана якомога далі.

– За що нам така кара?! – волали вони.

Вулкан врешті наситився людським переляком і втомлено затих. Розгледівся навколо себе. І з жахом побачив, що накоїв. Квітучий край перетворив на пустелю. Ніде ні деревця, ні билинки. Навкруг тільки чорна лава, що ще димилася.

– Людоньки, поверніться! – загудів він. За сотні кілометрів було чути його ревіння.

Та ніхто не відзивався. Бо хіба можна мати справу з несамовитим дурнем?

Вовк-суддя

Криволапий, володар лісу, призначаючи Вовка суддею, наказав:

– Щоб судив за законами, які я тобі напишу. Зрозумів?

– Та як не розуміти?! – завихляв хвостом Вовк.

– І ніякої самостійності! – ще суворіше рикнув Криволапий, стискаючи свою лапицю у великий кулак, – інакше сам загримиш за статтею! Май на увазі, я ще пам’ятаю, як ти на околиці лісу задрав косулю. Про це мало хто відає. Так що май на увазі!

– Шановний-прешановний Криволапе, послуга за послугу. Можете на мене покластися, – запевнив Вовк.

– Так от, там Бровко надто розгавкався. Таке про мене плеще на лісових майданах – жах! Коротше, до тебе надійде кримінальна справа на нього, так ти того – не змалодушничай. На всю котушку! Розумієш?

– Та я йому вкорочу довгого язика! І десятому закаже, як ображати Криволапого! – Вовк теж загрозово затряс кулаками в бік уявного собаки.

– Та не за образу моєї персони! Як ти не втямиш – моє ім’я взагалі не повинно згадуватися. Бо ще, чого доброго, з сусідніх лісів недоброзичливці почнуть базіками, що невгодних затискую, демократію на корені душу. Тут слід вчинити хитріше – так би мовити, дипломатично. Щоб ніяке щеня не тьякнуло, – Криволапий схилився і щось зашепотів Вовкові прямо в вухо. – Второпав? Бровко має відповісти буцімто за використання службового становища під час святкування дня охорони лісу – за рахунок звірячої скарбниці частував своїх підлеглих. Корупціонер у вищих ешелонах влади! Отак має виглядати ця справа. А я в ній – як борець проти розбазарювання лісових багатств.

– Буде виконано в найкращому вигляді! – відрпортував Вовк. – Не сумнівайтеся, мій добродію.

Як тільки справа на Бровка надійшла з прокуратури, Вовк у той же день відкрив судове засідання. Бровка посадили в металеву клітку, приставили охорону – двох молодих вовченят.

– Встати, суд іде! – вигукнув Вовк, заходячи до зали. І зразу ж оголосив власну постанову: – Щоб не допустити розголосу державних лісових таємниць – ніяких телекамер! Ніяких журналістів! Ніяких родичів, адвокатів! Тим більше – ніяких свідків! Усіх названих осіб прошу залишити залу засідань!

І коли за останнім свідком зачинилися двері, Вовк почав зачитувати вердикт:

– Іменем лісу постановляю: Бровка засудити до чотирьох років позбавлення волі з відбуванням у колонії суворого режиму.

– Ваша милість, ви порушили закон, призначаючи термін покарання без заслуховування свідків, – обізвався Бровка. – Я обов'язково опротестую таку постанову.

– Це ваше право! – відповів Вовк, а в самого брови нервово затіпалися. «А що, як і справді подасть апеляцію? – мелькнуло в голові. – Треба порадитися з Криволапим».

Зразу ж після засідання подався до його барлоги. Так, мовляв, і так...

– Та не бентежся, – заспокоїв його бурмило. – Апеляційний суд очолює мій земляк, якого я призначив. За ним боржок. В найвищому адміністративному суді головує інший мій земляк. У Верховному суді – також. То ж спи спокійно! Головне ти зробив – посадив на нари Бровка.

– А якщо він подасть скаргу до Міжлісового суду з прав звірів? Як тоді бути? – злякано проказав Вовк.

– Тоді ти опинишся на місці Бровка, – пожартував Криволапий, а Вовка аж пересмикнуло.

– А, може, й там у вас є свої? – натякнув сіроманець.

Криволапий почесав за вухом. Потім скрушно зітхнув:

– Як би ж то! Розумієш, моїх земляків не вистачило на міжнародні установи. Та й підготовка у них, м'яко кажучи, не дотягує до такого високого рівня.

– То як же бути? – спитав Вовк тремтячим голосом.

– Не допустити, щоб Бровко відправив туди скаргу! – порадив Криволапий.

– Тобто?

– Хіба не ясно – нема Бровка, нема проблем, – таємничо зашепотів Криволапий у самісіньке вухо судді. – Так що, не дрейф. У тюрмах у мене є надійні люди. Як-не-як у свій час, самому довелося туди здійснити дві ходки.

– О вельмишановний повелителю, як же легко з тобою лісові справи вершити! Ти – справжній геній! – розшаркувався Вовк у похвалах. – За тобою – як за кам'яною стіною! Ти – надія усіх суддів! З таким керівником ми точно поборемо корупцію! Нехай торжествує справедливість!

Вони міцно потисли один одному руки, обнялися. І Вовк, як у китайських казках, позадкував до дверей, замітаючи хвостом свої сліди.

Магніт і Компас

На зборах в одній лабораторії, де начальствував Магніт, виступав Компас:

– Я завжди бачу кінцеву мету – Полюс. Ніхто ніколи не зіб'є мене о обраного шляху, котрому присвятив своє життя і творчість. До цього закликаю і всіх присутніх!

– Ти забув про мене! – грізно підвівся з крісла Магніт і почав наближатися до Компаса. – Тут усі дороги визначаю я!

Компас на мить розгубився, стрілка забігала над циферблатом. Врешті він отямився:

– Звісно-звісно, шановний колего. Я тільки-но саме це й збирався сказати. Моя дорога завжди збігається з вашою, – і, відсахнувшись від Полюса, повернувся до Магніту.

«Вільні» Газета та Телебачення

– Я пишу, що хочу, правдиво та об'єктивно, – хвастася з трибуни Газета на зборах з нагоди Дня журналіста 6 червня.

– А я говорю та показую теж усе, що мені диктує сумління та мої чисельні слухачі-глядачі. І працюю лише з урахуванням їхніх уподобань, – пафосно розпиналося Телебачення.

– То, виявляється, ви працюєте на дядю, а мої інтереси для вас – ніщо? Тоді який сенс мені вас утримувати? – зірвався з місця Олігарх, власник Газети та Телебачення, який у свій час заробив чималі кошти на махінаціях. Він трохи закуняв під виступи промовців. – Хіба забули, що хто платить, той і музику замовляє? З сьогоднішнього дня я припиняю фінансування ваших контор! Нехай народ вам виділяє гроші. А я подивлюся, що з того вийде.

– Вельмишановний володарю, ви не зовсім правильно нас зрозуміли, – збентежено залепетало йому на вухо Телебачення. – Для нас ваше побажання і навіть примха – закон. Що велите – те й озвучимо.

А Газета передала Олігархові записку: «О, Господарю, ми були, є і будемо віддані вашій Величності. Просто на такому святі заведено говорити про демократію, свободу слова та інші нісенітниці, які полюбляє публіка».

Олігарх кілька разів уважно перечитав писульку, зім'яв її, підвівся, пильно оглянув присутніх і полегшено прорік:

– Вибачте, трохи погарячкував. Як справжній борець за нове життя я не шкодуватиму коштів на своїх вірних помічників – Газету та Телебачення. Хай живе вільна преса!

Всі в залі зааплодували.

Метеор і Планета

Із Всесвіту вихопився Метеор. Пролітаючи мимо Планети, загукав:

– Агей! Доганяй мене!

– Не можу, – зітхнула Планета. – Я рухаюсь тільки по своїй орбіті. Така у мене робота.

– Яка нудьга! Отак прокрутишся по одному колу все життя і нічогосінько не побачиш. Жаль, часу немає. А то б тобі такого понарозказував. Лечу в неозору далину...

І тільки-но Метеор промовив останнє слово, як з усього льоту вривався у величезний астероїд і розсипався на піщинки.

Сатанинський гриб

Сатанинський гриб, бачачи, якою популярністю користується Білий гриб і навіть Дубовик, поставив собі за мету потрапити до кошика. За будь-яку ціну! Помітивши красуню, що, збираючи гриби, наближалася до нього, він заспівав:

– Поглянь, чарівнице, який я гарний та статечний!

Дівчина почала шукати очима, звідки той приємний голосок.

– Дивись, який у мене барвистий капелюх! – замахав руками Сатанинський гриб.

Нарешті дівчина звернула на нього увагу. Підійшла ближче.

– Доторкнися – і переконаєшся, яка у мене гладенька шкіра, – палко зашепотів Сатанинський гриб. – Будь ласка, візьми мене до свого кошика. Я такий смачний! До того ж, ти так мені сподобалася. Я піду тільки до твоїх рук. Якщо ж не візьмеш, то пропаду отут у лісі. Ти ж цього не хочеш? Я знаю, ти добродійка.

Дівчина вже нахилилася до солодкоголосого лісового мешканця. Та тут з її руки раптом випав ніж, яким вона зрізала гриби, і лезом зачепив його пишну шляпку. І з жахом побачила – на зрізі шляпка спочатку посиніла, потім перефарбувалася у червоний колір. Кілька багряних крапель упало на травицю – і з зеленої вона стала жовтою. То була сатанинська отрута. Дівчина миттю відсмикнула руку. І аж скрикнула:

– Та це ж Сатанинський гриб! А корчив із себе благопристойного та ніжного.

І щоб він більше нікого не спокушав, розчавила його чобітком.

Мораль: якою б доброчесністю нікчема не приховував свої вади, вони все одно проявляться.

Дорога зернина

Два півні греблися у смітнику і знайшли зернину.

– Моя! – гукнув один.

– Моя! – закукурікав інший.

Зійшлися в герці за зернину. Скубуть несамовито один другому гребені – до крові.

Тим часом хитра Сорока, що спостерігала з дерева, нишком зіскочила на землю і вхопила зернину. Півні зрозуміли, що їх ошукали. Розійтися б їм мирно та шукати наступну зернину. Та де там!

– Це через тебе! – захрипів один.

– Це через тебе! – зарепетував інший.

Вдарилися знову дзьобами, аж пір'я з них полетіло, як із роздертої подушки. Сорока ледь трималася зо сміху на гілці: оце видовисько! За зернину...

Аж раптом із куців вискочила лисиця та й подавила обох півнів. За зернину...

Комар і Павук

Комар, злий та сердитий, надумав до своїх лапок при-
брати владу в лісовому царстві. Для цього скористався ви-
віреним способом – жалити кожного стрічного. Вкусив за
вухо кремезного ведмедя – той дременув у хащі. Впився в
ніс вовкові – той завив і подався слідом за буркалом. А потім
по черзі вколов дикого кабана, лисицю, зайця, бурундука...
Ті лише відмахувалися лапами від настирливого Комара і
якогого швидше тікали від «кусючого» місця. Звірі вчини-
ли так, як у тій приказці: моя хата скраю – нічого не знаю
і знати не бажаю. Точніше – просто не знали про справжні
наміри Комара, істоти нікчемної, дрібної і слабосилої.

Комар переможно задзижчав:

– Який я справді могутній! Всі мене бояться! Від мене
втікають великі та сильні. Я – герой! Я – переможець! Я –
повелитель! Тепер ліс – це мої володіння!

Може б так і сталося. Та... Зарозумілий Комар втратив
пильність і, мотаючись на radoцax поміж деревами, потра-
пив у павутиння, що так майстерно наснував Павук. Як не
борсався – не вдавалося виплутатися.

Комар почав на весь ліс пищати:

– Допоможіть! Рятуйте! Я більше нікого не буду жали-
ти! Забирайте свій ліс разом з усім добром!

Та ніхто не прибіг на поміч. Схоже, Комар усіх допік.
Остерігалися гострого жала. А тут саме нагодився Павук.
Помітивши жертву, він підібрався поближче до Комара і,
вдоволено потираючи велике кругле черевце, засміявся:

– Добряча здобич. Жирненька. Мабуть, чимало звіря-
чої кровіці попило оце створіння.

– Ой, пусти. Ой, більше не буду! Не чіпай мене. Я тобі
усе лісове царство передам. Навіть дарчу на тебе випишу –
щоб усі знали, – пручався в павутинні Комар.

– Навіщо мені весь ліс. Мало ним заволодіти – треба ще й грамотно розпорядитися таким багатством, – наближався Павук, випускаючи слину, яка на очах перетворювалася на павутину. – Моя територія – оця мережка, яку я створив у міру своїх сил та здібностей. Тут я господар. І більше мені не потрібно. Бо ж будь-які наміри підкорити собі увесь простір обов’язково призведуть до такої халепи, у яку тільки-но ти втрапив.

І Павук заходився обплутувати Комара густою сіткою павутиння.

– Сьогодні у мене буде добрячий обід, – сказав він, оглядаючи свою роботу.

Жаль Комара. Не за свою справу взявся. Жалюгідний та нищий Комар – володар лісу? Смішно і сумно.

Продуктовий набір і Старенька

Продуктовий набір довго стукав у двері до Старенької. Вже збирався відчалити, та почув зі зворотного боку хриплувате:

– Хто там? Мабуть, знову агітатори.

– Це я, бабусенько, – Продуктовий набір. Вирішив вас, добродійко, ошчасливити перед виборами. Приніс вам кілограмчик гречки, паличку ковбаски, баночку згущеного молочка та пляшечку олійки, – поспішив повідомити гість.

Почулося скреготіння засову – і двері відчинилися.

– І хто ж то за благодійник такий щедрий об’явився? – спитала Старенька, впускаючи Продуктовий набір.

– Це наш Лев – місцевий олігарх. Він такий турботливий та уважний до літніх людей, – Продуктовий набір на всі заставки розхвалював свого хазяїна. – Каже, це його синівський борг перед заслуженими людьми, учасниками війни та ветеранами – такими, як ви, бабусю.

– І що ж він просить за таку увагу-повагу? – Старенька все ще підозріло позирала на відвідувача.

– Та дрібничку! – запевнив той. – Ваш голосок! Йому потрібен ваш голосок. І більше нічогосінько.

– На жаль, я вже давно не співаю. Вік – самі розумієте, – зашарілася Старенька.

– Не прибідняйтеся. У вас є голос. Та ще й який! Інакше я б з вами не розмовляв, – переконував Продуктовий набір. – Я та мій патрон маємо на увазі ваш голос на виборах, вельмишановна бабусечко!

– Он воно що! – здивовано вигукнула Старенька.

– Саме такий голос нам і потрібний, – весело заторохтів гість.

– А якщо я не побажаю віддати свій неповторний голос вашому Леву? – удавано закомизилася Старенька, чекаючи, яке враження справили її слова.

– Тоді мені доведеться звернутися до вашої сусідки, – заявив Продуктовий набір.

– А якщо я візьму ваш пайок, а на виборах проголосую за іншого? – Старенька продовжувала хизуватися перед гостем.

– Е, ні! У нас проколів не буває! – Продуктовий набір ставав категоричним. – Перш ніж отримаєте оці делікатеси, ви передасте нам усі свої паспортні дані про себе. До того ж, у письмовому вигляді.

– І що ви з ними вчините? – в очах Старенької замигтів острах.

– То вже буде не ваш клопіт, а наш. Одне скажу: на виборчій дільниці у нас є свої люди. Вони правильно розпорядяться вашим дорогоцінним голосом, – пообіцяв Продуктовий набір.

– Як же ви всі мені набридли, – раптом вигукнула Старенька, відтісняючи Продуктовий набір до виходу. – Один приходить – віддай голос, інший приходить –

продай голос. Швендяють тут усякі запроданці! Ти вже третій, голубе.

– Якщо ви відмовили моїм попередникам, то, значить, чекали на мене? Правильно я зрозумів? – відвідувач все ще сподівався на удачу.

– З якої б радості я відказувалася! Он їхні набори стоять у куткові. Давай і свого туди! Завтра я віднесу їх до прокуратури!

Продуктовий набір позадкував до дверей. Та тільки його й бачили.

Верша на болоті

В народі кажуть: посміялася Верша з болота. Це означає втрапити в таку ж кепську ситуацію, як і сусід. Як це буває?

Якось рибалка ніс Вершу мимо болота. Воно, звісно, пахло, бозна чим. Верша й носа затулила. А побачивши Вербу, скривилася:

– Я б тут і півдня не витримала. Фу, така задуха!

Закинув рибалка Вершу у ставок та й почвалав додому. А вночі злива хлинула. Вода прорвала греблю і потягла з собою Вершу. Опинившись серед болота та сяк-так згорнувши з очей зелену твань, Верша раптом уздріла навпроти себе ту ж таки Вербу. Згадала, як вчора насміялася з неї. А у тієї аж віти зо сміху тіпались:

– Ну, що, посміялася Верша з болота?

Верша пихато накопилила губу:

– Скажу по секрету: немає кращого, як серед болота жити. Благодать! А аромат який!

Позов Козенят до Вовка

Пам'ятаєте казку про Вовка та семеро Козенят? Так вона не закінчилася. Козенята щасливим чином врятувалися. Лісовики, визволивши їх, Вовка таки залишили в живих. Та коли всі оговталися, мати Коза напоумила своїх діточок подати на Вовка позов до суду.

– Нехай відшкодує моральні збитки. Це для нього буде наукою. Щоб більше ніколи не хотілося хитрити та мудрити, – радила вона.

– Скільки ж просите за Козенят? – спитав суддя.

– За кожного з нас по десять тисяч «зелених»! – хором промекали семеро Козенят.

– Це ж сімдесят тисяч! Де я їх візьму? – схопився за голову Вовк.

– Там, де всі люди беруть, – встряла в розмову стара Коза. – Візьмеш косу, підеш на луг, накосиш трави, висушиш її. Та так до осені й заскирдуєш необхідну кількість «зелені».

– Я не вмію цього робити! Мене ніхто такому ремеслу не вчив! – зарепетував Вовк. – У мене зовсім інший напрямок діяльності.

– Знаємо який! – навперебій зашуміли семеро Козенят. – Обманювати таких, як ми!

– От буде нагода навчитися і косити, і сушити сіно. А там, дивись, і перестанеш полювати на кіз чи овець, – повчав і суддя. – А ні, то прямуй до в'язниці.

– За що мені така кара? – від безвиході аж завивав Вовк. – Замість сказати спасибі за те, що ціляком проковтнув, а не з'їв Козенят, тепер мене ще й судять, компенсацію вимагають. О лишенько! Це жах!

– От до чого призводить жадібність, – зауважив суддя. – Та й що то за мисливець, який не загризає, а ковтає свою жертву. Так тільки змії чинять.

– Визнаю свою помилку, – погодився Вовк. – З’їв би їх – нікому було б з мене моральні збитки вимагати. Наступного разу буду обачнішим.

...Вовчу натуру не переробити.

Книга і Дурень

Книга потрапила до рук Дурня.

– Що мені з тобою робити – ніяк не придумаю, – без толку вертів її в руках.

– Як що? Читати! – нагадала Книга.

– Навіщо?

– Щоб бути розумним.

– А нащо бути розумним?

– Щоб не бути бідним.

– А я й так багатий. У мене батько – відомий бізнесмен, – Дурень високо задрав носа. – Я неймовірно везучий.

– В чому ж тобі повезло? – поцікавилася Книга.

– Ось ти мені трапилася.

– То й що?

– Показуватиму тебе всім – і вони думатимуть, що я розумний.

– О, та не такий вже й дурень, – здивувалася Книга його винахідливості.

– І я ж про те. Головне не голову мати, а книгу. Та краще ощадну книжечку з великою сумою, – Дурень у повітрі намалював її пальцями.

– Ти знову за своє? – розсердилася Книга. – Повторюю, мене читати треба, а не показувати.

– А навіщо?

– Ти як той Стецько, – терпеливо втовкмачувала Книга. – Щоб не бути дурнем!

– Тоді вже не я буду, а якийсь професор. Я ж хочу залишатися собою, – юнак стояв на своєму.

– Дурнем? – перепитала Книга.

– Ні, багатим.

Книга вмовкла. Бо балачка починалася з початку. Вона зрозуміла: сперечаючись з Дурнем, можна самій здуріти.

Скрипка й Короб

Сміялась і плакала, веселилася і сумувала чародійка Скрипка. Навіть байдужий до всього Короб розчулився, виліз із кутка й промимрив хрипким баском:

– Це неймовірно! Це неповторно! Ти, Скрипко, до дна розтривожила мою глибоку душу. І я так грати хочу. Навчи мене.

– Бажання одного замало. Музику треба серцем відчувати. А це особливий дар, – вона йому у відповідь.

– А ти навчи! – стояв на своєму Короб і щосили погупав себе в порожні груди. Там щось квакнуло. – Чуєш, на що здатна моя бездонна душа?

– Чую, – злякалася Скрипка.

– То ж навчи мене своєму мистецтву!

– Гаразд. Тільки спочатку хоча б повторюй за мною.

Заспівала Скрипка – проміння хлюпнуло в кімнату, запахло чебрецем, м'ятою, трояндами, жайвір защебетав у блакитній високості... І народилася радість.

Короб узявся усе оте повторювати. Загув, забухав, як сич у темряві. Закашлявся. Замовк.

– Не виходить у тебе, – забідкалася Скрипка.

– А ти навчи, – наполягав Короб. – Щедріше досвідом ділись. Негоже бути індивідуалісткою.

Клоун на Троні

Клоун якось одягнув царську корону, приміряв Трон – і уявив, що він повелитель. А значить йому дозволено все. Щоб виглядати перед підданими благопристойно, він скомандував:

– З завтрашнього дня покращимо життя кожного вдвічі! – і стукнув скіпетром об підлогу.

– Слава нашому повелителю! – дружно загукали слуги.

– Одначе на це потрібно прорву грошей, – заперечив Трон, йорзаючи під Клоуном. – У царській скарбниці їх катма.

Тут Клоун раптом згадав, хто він насправді, зняв з голови корону та натягнув свій ковпак, у якому завше виступав на арені цирку.

– Але ж пообіцяти можна. Треба ж чимось народ розвеселити, – заусміхався він.

І тут же знову надів корону. Як справжній володар повелів:

– З завтрашнього дня підняти заробітні плати та пенсії до європейського рівня! – і щосили гримнув скіпетром.

– На це необхідно два бюджети країни, – сумовито проказав Трон.

– Немає проблем. Дам вказівку центробанку – і він надрукує стільки грошей, скільки треба! І таким чином я всіх зроблю мільйонерами.

– Хіба що на один день, – гірко усміхнувся Трон.

В ту ж мить Клоун замінив корону на цирковий ковпак.

– Зате від душі посміємося над наївністю народу, – зареготав він.

– Та ж царство – не цирк, – заперечив Трон. – Наплачуться люди від таких ініціатив.

Клоун знову одягнув корону і голосом владоможця виголосив:

- А я змушу моїх підданих сміятися!
- Це вже буде цирковий номер, – насміхався Трон.
- І в мене буде таке ж веселе життя, як і раніше, коли я працював у цирку, – розмріявся Клоун.
- А якщо людям не сподобаються такі номери-викрутаси і вони підуть у наступ? – спитав Трон. – Що тоді роби-тимеш?
- Стану знову цирковим артистом, – байдуже запевнив Клоун.
- Слухай, горе-повелителю, навіщо ти взявся не за свою справу, заліз на мене і чи то керуєш, чи кепкуєш? – Трон захитався під Клоуном.
- Так мене олігархи попросили, щедро заплатили. Така грошовита роль мені сподобалася. Тим більше, що не святі горшки ліплять, – Клоун руками перевірів, як тримається корона на його голові.
- А їм нащо така клоунада? – розхитувався Трон.
- Казали – хочуть добряче розважитися. Їм, бачте, смішно, коли народ рахує копійки, ходить мимо супермаркетів, облизуючись, риється в сміттєвих баках, – просторі-кував Клоун.
- Мені ж здається, що це напівправда. Даючи людям подачки, олігархи знову хочуть обратися до парламенту, отримати повну недоторканність і далі всіх дурити та мучити. Вони хочуть вічно сміятися над народом, – філософ-ствував Трон, все дужче хитаючись.
- Я про це навіть не подумав, – замислено закусив губу Клоун.
- Саме через таких, як ти, продажних клоунів наша держава в жалюгідному стані. Ану, злязь з мене! Засидівся! Твоє місце в цирку! І не вище! І корону зніми! Бо ще й на арені нею жонглюватимеш! – і Трон разом з Клоуном завалився на підлогу та добряче нам'яв йому боки своєю вагою.

Вовк і Дятел

У Вовка розболівся зуб. На дерево дряпався бідолаха в телямі. Три доби ні їв, ні пив. Тільки вив жалібно та корчився від болю. Дятел-дантист, бачачи його муки, запропонував:

– Давай вилікую.

– Ой, допоможи, голубчику! Ой, врятуй, ріднесенький! – благав Вовк. – Все життя тобі щиро дякуватиму.

– Іч як біда ріднить, – розмірковував Дятел. – А зовсім недавно вихвалявся проковтнути мене тільки за те, що короїда на дереві добував.

– Ой, змилуйся, – волав Вовк.

Дятел спурхнув з дерева на пеньочок, попросив сіромаху нахилитися та ширше роззявити пащу. Довгенько вистукував дзьобом. Раптом Вовк несамовито завив, підскочив і впав непритомний. Прийшовши до тями, побачив Дятла, який тримав у дзьобі дірчавий вовчий зуб.

– От і все, скінчилися твої муки, – усміхався Дятел.

І тепер Вовк згадав, що три доби і ріски в пащу брав. Йому страшенно захотілося хоча б щось ковтнути. Лапища самі потягнулися до Дятла.

– Ти ще й смієшся з моєї біди, – рикнув. – Ну, стривай! Хотів мені всі зуби повіривати. Смерті моєї бажав?

– І гадки такої не мав. Я ж дантист. Я допомагав. Моя справа – лікувати, – виправдовувався Дятел.

Та Вовка це не спинило. Він, бачте, довго нічого не їв. Кинувся він на свого рятівника. Добре, що в того крила, а то б не лікувати йому більше звірів.

Крісло та стільці

– Любі друзі! Якщо ви допоможете мені обратися на пост володаря найголовнішого кабінету, то я щедро з вами розплачуся! – обіцяло шите золотом Крісло в колі своїх одноподумців-стілців.

– Як саме? – пожвавішали стільці й з гуркотом поближче підсунулися до свого вождя.

– Ти, сірий, з мечем на спинці, станеш міністром внутрішніх справ. Ти, синій, схожий на воду та небо, – міністром транспорту. Ти, зелений, очолиш міністерство лісового господарства. Тобі, червоному, буде до лиця посада міністра надзвичайних ситуацій. А тобі, чорному, підійде міністерство житлово-комунального господарства. Жовтобокому краще зайнятися справами молоді. Наука та освіта опиняться в надійних руках, якщо нею керуватиме червонозірковий стілець, подарований кремлівським послом. Запевняю, що й інші матимуть грошовиті посади. Влаштує такий розклад?

– Та ми за тебе, такого щедрого та понятливого, у вогонь і воду! – загули стільці.

– То ж за роботу, рідні мої! – скомандувало Крісло. Стільці кинулися на виборчі дільниці.

Сірий стілець виганяв звідти усіх, хто міг проголосувати проти Крісла. Синій розганяв водометами мітинги незгодних. Зелений напускав на підозрілих дресированих вовків. Червоний, коли бачив, що на якійсь дільниці перевага на боці супротивника, влаштовував пожежі. Чорний розривав дороги на шляху виборців, які відверто заявляли, що вони проти Крісла. Жовтобокий збирав бритоголових для залякування виборців. Червонозірковий під розписку змушував студентів голосувати тільки за Крісло. Інші разом з переносними урнами втягували продуктові набори в оселі, де мешкали літні та німечні люди. Мовляв, це подяка за голосок.

Система працювала чітко, як годинниковий механізм. І такий шалений тиск, шантаж, підкуп та розправи дали бажаний результат – Крісло стало переможцем, набравши на два голоси більше, ніж супротивник.

На radoщах стільці закатали грандіозний бенкет. Пили, гуляли. На «закуску» влаштували небачений феєр-верк. Та такий, що й самі згоріли в їхньому полум'ї. Діста-лося й Кріслу – обсмалило золототкану спинку. Втім, скоро оговталося. І дивлячись, як дотлівають його стільці-сорат-ники, задумливо мовило:

– Що ж, тепер не доведеться ділитися владою з оцією братвою. Як кажуть, немає стільців – немає проблем.

Та й йому не поталанило. До кабінету увійшли май-стри-ремонтники, ухопили Крісло за ніжки та й винесли на звалище разом з усіма стільцями.

...Недарма кажуть: неправдою світ пройдеши, та від неї й згинеш.

Корупція та Корозія

Високопоставлена Корупція напустилася на Корозію:

– Ти що твориш? Від тебе ржавіє все – машини, труби, кораблі, верстати. Ти розвалюєш державу!

– Правильніше буде сказати: ми розвалюємо державу – ти і я. Адже ми двійнята. Тільки я видима, мене помацати можна. Ти ж невидима. Тебе ніхто не бачить, але присутня повсюди, – оборонялася Корозія.

– Та хіба? – зневажливо засміялася Корупція.

– Не віриш? Так от, від мене справді ржавіє техніка та обладнання. Ти ж вкриваєш іржею невидимі душі, свідомість, знищуєш любов і совість! – злостилася Корозія і ви-крикувала все, що наболіло. – Ти ще страшніша, ніж я!

– Нічого голослівно звинувачувати! Докажи! Адже від мене не залишається рудих слідів, як від твоїх доторків. Ти

кидаєшся в очі на кожному кроці. А я... Жоден слідчий до мене не докопається. На тебе ж хоч зараз можна наручники нап'ялити, – намагалася досадити Корупція.

– Яка ж ти підступна, Корупціє! – гнівалася Корозія.
– Та я виведу тебе на чисту воду! Я докажу, що ти така ж реальна, як і я.

– Ну-ну! Прощу пані! А я послухаю та посміюся.

– То ж скажи, яка у тебе, Корупціє, зарплата?

– П'ять тисяч гривен. То й що?

– А в яку суму обійшлося тобі спорудження будинку?

– У п'ятсот тисяч. Ти до чого ведеш?

– Тобто будувала за зарплату?

– Звісно.

– Брехня! – вигукнула Корозія.

– Не доведеш!

– Гаразд. А скільки коштує твоє авто?

– Ну, двісті тисяч. Та в мене скромненька машина, – чомусь почала виправдовуватися Корупція.

– І теж придбана на зароблені?

– Звичайно.

– А скільки вартує твоя хатинка на березі моря? Мільйон гривен?

– Звідки ти знаєш?

– Її теж за зарплату купила? – допитувалася Корозія.

– Ясна річ.

– Тоді скажи, де ти нашкребла стільки грошенят? На хабарах? На відкатах? На обманах?

– Це не твоя справа! – гаркнула Корупція. – Ти мене дістала! Пора тебе на місце поставити! – і натиснула потаємну кнопку на столі.

До кабінету ввалився начальник служби безпеки, чимось схожий на тигра. Роззираючись, сердито покрутив урізнобіч головою. Побачив лише видиму Корозію. І тут пролунав владний голос невидимої Корупції:

– Негайно арештуй оцю іржу! Інакше вона все отут роз’їсть і знищить!

Службист, не роздумуючи, накинув наручники на зап’ястя Корозії.

– Прошу до в’язниці! – повеселів від того, що нарешті з’явилася робота.

– А чому ж ти Корупцію не затримуєш? На її рахунку значно більше бід та нещасть, – запручалася Корозія.

– Та хіба я проти? Тільки де та Корупція? В упор не бачу! Вона не видима – значить, її немає. А ти ось – на виду. Ти іржею все вкриваєш. За це й відповіси згідно закону, – підштовхував до виходу арештантку.

– Знаєш, за що тебе пов’язали? – пролунав вдоволений голос Корупції.

– За те, що мій гріх видимий, – відказала Корозія.

– Ні, через те, що тобі багато стало відомо – і про маєток, і про дачу, машину, мою зарплату, – навздогін говорила Корупція. – Є таке прислів’я: менше знаєш – краще спиш. Бо якщо про все це дізнаються люди, то повстануть і відберуть усе мною нажите. Коли ж таке трапиться, то я їхнє невдоволення переведу на тебе, Корозіє. Бо ти – мій видимий двійник. Так що мужайся!

Вседержитель і Сатана

Вседержитель довго спостерігав згори за тим, що творить Сатана на білому світі і ніяк не міг втямити, чого домагається. А той крутить-мутить, скрізь, навіть на найвищі посади, понаставляв бісенят, які здійснюють реформи, не зрозумілі навіть йому. Навколо безлад, як у часи Хаосу.

– Ти навіщо в небо димами чадиш? Скоро людям нічим буде дихати, – загудів Вседержитель.

– Щоб вони мене частіше згадували, – заусміхався Сатана.

– А чом у річки та моря усяку твань випускаєш? – на-
супив густі брови Вседержитель.

– Та я ж сказав: щоб пам'ятали про мене і на небі, і на
воді, – ще дужче вишкірився Сатана.

– А заради чого землю хімією труїш? – Вседержитель
уперся в нього грізним поглядом.

– Та все ж для того, щоб мене ніде не забували, – за-
реготав Сатана.

– Хіба ти не чуєш, люди уже чортихають тебе на всі
лади. Жаліються, що у них сатанинське життя, – починав
гніватися Вседержитель, і в його очах замерехтіли сердиті
вогники.

– Саме це мені й потрібно. Цього я добиваюсь протя-
гом останніх століть, – радісно вигукнув Сатана. – Доки
вони отак про мене базікають, значить, перебувають під
моєю владою.

– Хіба я, творячи світ, цьому тебе навчав? – у голосі
Вседержителя забринів метал.

– Е-е, коли то було?! Зараз інші часи. Ринкові стосунки.
Бізнес. Розумієш? Заради цього що тільки не зробиш, – ве-
село пояснював Сатана.

– А як же любов до ближнього? Вона ж – основа, на
якій світ стоїть! – заgrimів на все небо Вседержитель.

– Та яка любов, якщо сильні світу цього пообіцяли мені
золотий престол. Хочуть, щоб я правив на Землі, – розпа-
тякував Сатана. – Таке блаженство буде. Сяду й буду диви-
тися, як люди мене славлять, та, мов комашня, день і ніч
працюють на мене.

– Чи ти при своєму розумі? Чи не з'їхав з глузду? Хіба
не розумієш, що люди скоро вимруть, як колись динозав-
ри, від твоїх дій. Нікому тебе буде славити. Темрява запа-

нує навкруг. А ти станеш її князем. Ти цього хочеш? – все сильніше гримотів Вседержитель.

– Яка різниця, чийм повелителем бути. Головне – стати ним. Отримати владу. Отоді я такі порядки заведу – нікому мало не видасться! – Сатана несамовито потряс над світом кулачищами.

Вседержитель спочатку хотів ударити його блискавкою. Та передумав. Відсахнувся. Глянув на Сатану з любов'ю і сховав вогняні стріли. Вирішив пожаліти, а щоб той одумався, помістив його в бронзову статую Петра Першого на коні.

Сатана спохватився, запросив:

– Тільки не в цей образ! Тільки не в цей! Він же такий грішний та сказений.

Вседержитель мить подумав і переніс його у гранітний пам'ятник Леніну.

– Ой, не треба! – завищав Сатана. – Він, безбожник, зі своєю гугнявою свитою світ догори ногами перевернув. Я не хочу жити головою донизу!

Тоді Вседержитель замкнув його в гіпсовий бюст Сталіну.

– Господи! Нащо мені така кара?! – заволав Сатана. – Він же стільки народу, як і Петро Перший, Ленін, Сталін, ні за що вигубив та на той світ відправив! Люди його досі проклинають. То ж і мене будуть ганити.

– Дивно! Адже цих вождів ти створив. А тепер відкараскуєшся від них, не бажаєш перебувати у їхній подобі, – тепер уже посміювався Вседержитель.

– Я хотів би, щоб мене славили. Мені було б зручніше перебувати в образі якогось великого святенника, – умовляв Сатана лагідним голоском.

– Щоб і надалі людей дурити? Годі! Заслуговуєш ти на Лук'янівську тюрму, – Вседержитель ляснув долонями об коліна, даючи зрозуміти, що розмова закінчена.

– Тільки не туди! – Сатана став на коліна.

– Чому?

– Бо там немає номерів для VIP-персон. Та не це головне – там стільки незаслужено засуджених, можуть розірвати мене на шматки. Змилуйся, Господи!

Вседержитель – звісно, добра душа. Хитрувато блимнув на зніченого Сатану й проказав:

– До святого ти не доріс за всі віки від Сотворіння світу. А от до народного депутата – в самий раз! Геть в парламент! – Вседержитель змахнув рукою і почув голос Сатани, що віддалявся:

– З радістю! Хоч є там і праведні душі, та все ж така компанія мені підходить! Спасибі!

Кропива та Свиня

Свиня ткнула писком у Кропиву.

– Яка ж ти смачна. Але ж і колюча! Вся морда тепер свербить. Нащо тобі оті голочки?

І аби хоч трохи втихомирити сверблячку, почала шукати подорожник.

– То мій захист від усякої свиноти, – насміхалася Кропива. – Бо якби не було колючок, ти б давно мене злопала – як беззахисну кульбабу.

– Та то ж не я кульбабу витолочила, – буркнула Свиня.

– Так хтось із твоєї рідні. Я бачила.

– То не мого рила справа, – чавкаючи подорожник, хрюкала Свиня.

– Яка різниця! Ви, свині, схожі одна на одну – як усілякі капосники.

– Ти не справедлива до мого роду, – взялася дорікати Свиня. – Я до тебе з любов'ю, а ти...

– Від свинської любові тільки лихо, – Кропива ще дужче найжачилася голками.

– От я пожаліюсь своєму хазяїну, він швидко укоротить і твої колючки, і твого язика, – пригрозила Свиня.

– Краще згинути від коси, аніж від твоєї любові, – гордо випросталася Кропива.

Мрія олігарха

У своєму шикарному домашньому кабінеті з видом на Славуту сидів міністр-олігарх, опершись підборіддям на обидві долоні.

– Ти що робиш? – заглянула в кабінет молода дружина.

– Думаю.

– Про що?

– Як покращити життя. Якщо не сьогодні, то хоч завтра.

– Так ти ж і вчора про це думав, і позавчора, і рік тому. І нічого не придумав?

– Чому ж, ще торік у мене не було респектабельного маєтку, а тепер є. Ще вчора я не мав власного вертольоту – а зараз ондечки стоїть на галявині. І яхточка за цей час об'явилася. І в сина та доньки чепурненькі будиночки у Європі, – міністр рахував, заломлюючи пальці.

– То що тобі ще треба? – здивувалася дружина.

– Е, жіночко, хочу ще щось таке придумати, щоб на роботу не ходити.

– Це, мабуть, нездійсненна мрія, – з жалем захитала голівкою дружина, погойдуючи золотими сергами.

– Немає таких перешкод, які б не змогли здолати чиновники – це ще Ленін колись сказав. Гадаю, що пора мені найняти двійника. Нехай він на оті міністерські посиденьки ходить. А ми з тобою будемо поза кордонами відпочивати, дітей тамочки провідуватимемо. Насолоджуватимемо.

мося земними благами, а тим часом зарплата «крапатиме» на карточку.

– Ні, це, мабуть, неможливо, милий, – дружина підійшла і обійняла його лису голову.

– От я і кумекаю, як мрію перетворити на дійсність, – міністр всадовив дружину собі на коліна. – Адже у Гітлера було кілька двійників, у Сталіна – теж. То невже я не створю собі одного-єдиного двійника? На це не пошкодую мільйона доларів, а то й двох мільйонів. Не віриш? – заглянув у очі своєї ненаглядної.

– Тепер вірю. Тільки прошу – не присилай того двійника до моєї опочивальні, – і поцілувала чоловіка в лисину.

– Ну, ти й розмріялася, жінко, – міністр зіпхнув дружину з колін, випростався.

– Тобі можна фантазувати, а мені ні? – дружина ображено відкопилила губу.

– Дивись мені! – насварився на неї пальцем, як на підлеглих. – А то передумаю двійника заводити. І тоді тобі самій доведеться по закордонах та по курортах шастати.

– Злякав! Хіба це вперше? Я вже звикла. І тобі не заважатиму державними справами займатися. Тільки,.. – дружина улесливо полоскотала дорідний міністерський живіт. – Тільки б ти не забував на мою електронну картку грошки переводити. Так би мовити, на самотність. І тоді я витримаю все. Навіть твою відсутність.

А про себе додала: «А двійника я й сама знайду».

Зозуля

Зозуля, як тільки стала міністром, свої обов'язки переклала на заступників. Сама все вирішувала, а підписувати папери змушувала їх.

Якось наказала перерахувати із бюджету кругленьку суму на спорудження гнізд для диких голубів. Послалася на те, що, мовляв, під час пожежі їхні домівки згоріли. То ж варто бути гуманними до постраждалих. Насправді Зозуля мала в цій затії свій інтерес – бо ж нишком підкладала яйця до їхніх гнізд. І таким чином дбала про своїх зозуленят, що виводили голуби. Бо самій їй за міністерськими клопотами ніколи займатися вихованням власного потомства.

– Чому так чиниш? – допитувалася Сова.

– Кожен має виконувати свою роботу. Не царська то справа – годувати та доглядати малечу. Для цього у мене є голуби, а про них мають дбати мої підлегли. Моє завдання – якомога більше народжувати зозуленят. А співробітники повинні беззаперечно виконувати мої вказівки.

– А якщо не захочуть? – ще дужче здивувалася Сова.

– У мене такий номер не проходить. Негайно підпишу наказ про звільнення. Мені потрібні слухняні працівники. Моє слово має бути законом! – категорично відчеканила зозуля, наче поставила крапку.

– Але ж це використання службового становища у власних цілях? – дорікнула Сова.

– Хто доведе? Я на документах не ставлю свій підпис. Мою провину найдосвідченіший слідчий не доведе. А за порушення відповідатимуть мої підлегли – вони ж підписують усі папери.

– Зозуля – вона не тільки в житті, а й на службі, – філософствувала наодинці Сова. – Так чинили її пращури. Схоже, так діятимуть і її діти, онуки, правнуки, підкидаючи свої яйця в чужі гнізда. А виховуватиме їх громада за власний кошт. Зозуля ж створює для себе райське буття. На жаль, багато у нашому лісі таких зозуль.

Кроти

Ох, і винахідливі кроти – як наші чиновники-корупціонери. І такі ж невловимі. Як заберуться в город – вигризуть усі коренеплоди: моркву, буряк, картоплю. А на згадку на поверхні залишають чорні горбочки – як свіжі могилки по врожаю.

Селяни в розпачі. Ще б пак! Садять, поливають, доглядають городину – і намарне. Куди тільки не жалілись – в сільраду, санепідемстанцію, карантинну інспекцію, навіть, у міліцію. Там, як повелось, обіцяли укоськати кротів – та й тільки. А вони ще дужче розперезались. Знай, риють городи, об'їдають селян.

І коли ситуація вийшла з-під контролю, у справу втрутився голова облдержадміністрації. Правда, після того, як надійшла вказівка із самої столиці. Високий чин зібрав керівників відповідних служб і давай розпикати:

– Чому ви вчасно не відреагували на скарги селян? Чого чекали? От ви? – звернувся до очільника санепідемстанції.

– Не було такого розпорядження, – виправдовувався той. – Адже у нас склалася чітка вертикаль – усі свої дії координуємо з вищою інстанцією.

– Це добре. Та кротам ваша вертикаль до одного місця, – гнівався голова облдержадміністрації. – Тут варто б ініціативу проявити. Зовсім забюрократилися, час втратили. І за що тільки зарплату одержуєте? До речі, із податків тих же селян, які до вас зверталися. А ви чим займаєтеся, коли кроти городи нищать? – тицьнув пальцем у карантинного начальника.

– У нас теж своя вертикаль, – знітився той. – Ми про сигналили «нагору», але там відмовчались. Ми й подумали, що все гаразд. Мабуть там вважають, що кроти – не наша справа.

– Отак ви дбаєте про інтереси простих людей. І це напередодні виборів до парламенту, – обласний начальник щосили грюкнув кулаками об дебелий стіл, аж той сердито загув. – Кому слугує ваша структура? Мовчите? А що скаже доблесна міліція?

– До кротів наша служба немає ніякогісінького стосунку, – голосно відрапортував кремезний головний міліціант області. – Кроти ж не кримінальні злочинці. І не корупціонери, з якими ми удень і вночі ведемо бій.

– Так-так, і скільки ж корупціонерів ви спіймали протягом року? – напосідав голова.

– Двох! – гордо сіпнув підборіддям начальник главку.

– І кого?

– Та двох «кротів». Вибачте, держслужбовців. Вони отримували кошти на придбання отрутохімікатів проти кротів та клали їх на депозити банку на свої імена, – так же голосно доповів головний міліціонер.

– Яке неподобство! – гримнув на весь кабінет обласний начальник. – Ви їх затримали?

– Аякже!

– І яке покарання їх чекає?

– Поки що ніяке.

– Як то? – голова грізно насупив брови.

– Та розумієте, – зам'явся головний міліціант. – Обидва держслужбовці належать до провладної партії. Більше того, у них родичі в центральних міністерствах. Ми їх, що правда, змусили повернути бюджетні кошти.

– І куди вони їх перерахували? – продовжував присікуватися голова облдержадміністрації.

– Як і всі – до нашого фонду підтримки боротьби з корупцією.

– Похвально. Щоб і інші знали – покарання не відворотне, – голова облдержадміністрації підняв над головою

вказівний палець – як знак оклику. – Одначе, як бути з кротами?

– Потрібно знову у Кабінету міністрів просити грошенят на протикротячі заходи, – порадив хтось.

– Слушна порада! Так тому й бути! – зрадів голова обдержадміністрації.

Валет і Дама

Не минуло й дня, щоб Дама не шпиняла свого чоловіка Валета:

– Ти чому не пропилососив килими? Чому дитину з дитсадка не забрав? Чому суп не зварив?

Щодня тих «чому» набиралося більше десятка.

– Та не встигаю я! – пояснював Валет. – Могла б допомогти.

– Ще чого?! – Дама вместилася на диван, закинула ногу на ногу. – Я й так багато роблю для нашої сім'ї. Пилесос за власний кошт купила. І посуд. І телевізор. І холодильник. Дитинку тобі народила. Як бачиш, у хаті все на мені тримається. Хіба цього мало?

– Мало, бо я завдяки тобі перетворився із чоловіка на домогосподарку, – не втерпів Валет.

– Отакої заспівав! – Дама знову перекинула ногу на ногу. – Чи забув, що у нашій державі чоловік і жінка мають рівні права. То ж і обов'язки ми повинні розподілити порівну.

– І це ти вважаєш порівну? Навіщо мені таке сімейне життя? Краще бути одинаком, – випалив Валет.

– Хочеш подати на розлучення? Бач, який ти не надійний – труднощів злякався, – розпікала Дама судженого.

– Годі! Я пішов! – Валет почав розв'язувати фартух.

– Але ж хто буде в хаті поратися? – зіскочила з дивану розлючена Дама.

– Звісно, ти!

– А я не хочу!

– Тоді шукай іншого дурника, – грюкнув дверима Валет.

В колоді карт Дама, звичайно, здатна побити Валета. Але в сімейному житті вона мала б знати своє місце.

Депутатські мандати

– Мені все можна. Що б я не витворив – нічого мені не буде, – хвалилися поміж собою депутатські мандати.

– Уявляєш, під час голосування я натискую кнопки за п'ятьох колег, – хвастався один мандат. – Порушую закон і регламент? Так. У Європі за таке уже б віддали під суд. А в нас все сходить з рук. Ще й премії дають.

– Я навіть на засідання через раз ходжу, а мені все одно заробіток начисляють, – таємничо сповістив другий. – Недавно навіть медаль вручили за активну участь у розбудові держави.

– А мені щойно квартиру виділили. Тепер у мене одна в Донецьку, інша – тут, в Києві. От що значить бути народним обранцем, наближеним до... – радо сповістив третій, тикаючи вказівним пальцем угору.

– Я і вся моя сім'я отримали безкоштовні путівки до кримського санаторію. Накупаємось у морі! – веселився четвертий.

І пішло-поїхало. Мандати один поперед одного сповіщали:

– Я безкоштовно їздив у закордонне відрядження...

– Я без оплати на вихідні літаю у бізнес-класі до Криму...

– У мене безлімітний телефонний зв'язок – скільки хочеш, стільки й точи яси. І за це ні копійки з моєї зарплати.

І так майже всі депутатські мандати один перед одним хизувалися. Тільки один не хвалився своїми пільгами.

– Хто він? – притишено загомоніли поміж собою депутати. – Ми його не знаємо.

– Та він мільярдер. Тільки числиться народним обранцем, за два роки вперше до парламенту завітав.

– Так це мені за нього доводиться працювати – карточку вставляти та кнопку натискати? – сказав перший мандат. – З нього варто окремо плату брати.

– Тримай кишеню ширше! – підколов другий. – Май на увазі, він – друг Сім'ї. Тільки заїкнешся – миттю з депутатів вилетиш.

– Мовчу, мовчу. Подалі від гріха. Я й безкоштовно набиватиму мозолі на тих триклятих кнопках, – прошепотів перший мандат і злякано затих.

Винахідлива Черепаха

Черепаха ввалилася до кабінету начальника пошти й категорично заявила:

– Буду розносити пошту по дворах! Ось рекомендація від самого Лева.

– Так прудкі поштарі потрібні. А ти... словом, черепаха. Доки віднесеш термінову телеграму – на горі рак свисне, доби не вистачить.

– Який же ти, начальнику, наївний, – заперечила Черепаха. Невже ти міг подумати, що я сама за це візьмуся? У мене є друг – швидконогий Заєць. Він миттю доставить депешу.

– То я краще прийму на посаду поштаря отого самого Зайця – і ніяких проблем, – стеноув плечима начальник.

– Але ж я від самого царя звірів, – наголосила на останніх двох словах Черепаха.

– Воно то так, але ж... – відкрив рота начальник, та Черепаха його перебила.

– Не поспішай! Краще поміркуй! – розтовкмачувала Черепаха. – Хто за Зайця слово замовить? Ніхто, окрім мене. А за мною стоїть Лев! Щодо Зайця, то він старатиметься з усіх сил. Бо ж його зайчиха трійню привела. Йому кошти потрібні на утримання багатодітної сім'ї. Будь-яке завдання виконає.

– От сама кажеш, що Заєць тудяга, – не здавався начальник. – Йому б поштарем працювати.

– Начальнику, роби, як знаєш. Але тоді матимеш справу з Левом, – пригрозила Черепаха.

Той невдоволено засопів, лайнувся про себе. І після хвилинного сум'яття приречено прогудів:

– Що ж, твоя взяла. Пиши заяву.

– Та не переживай: не я, а Заєць розноситиме пошту, – запевнила Черепаха. – А я отримуватиму за це зарплатню, мені йтиме трудовий стаж, настане час – і пенсію нарахують.

– А як же Заєць та його сімейство? З голоду помруть вухналі! – поспівчував начальник.

– І за це не турбуйся. Я ж у нього роботодавець, то ж і виділятиму стільки грошеньят, щоб на моркву, капусту та травицю вистачало всьому його потомству, – запевнила Черепаха. – Це в моїх інтересах.

Сорока та Соловейко

Депутатша Сорока зачула мелодійне тьохкання Соловейка в гаю і захвилювалася:

– Якщо він так гарно співатиме, то мене більше не оберуть до лісового парламенту. Мені таких конкурентів не треба.

Аби заглушити отой дзвінкий спів, Сорока стала щосили стрекотати. Та марно. Її торохтіння не могло завадити Соловейку. Тоді вона вхопила першу-ліпшу палицю, піднялася над деревом, де сидів співак. Хотіла нею згори поцілити в Соловейка. Одначе це їй не вдалося – палиця зависла на вітті. Сорока несамовито затріскотіла, вергаючи матюччя.

– Хіба так воюють з солов'їною мовою? – дорікнув двоголовий Орел, вміщуючись на усохлому вершечку сосни. – Ти ж народний обранець. Взяв би та й запропонував своїм колегам по фракції та всяким «тушкам» проголосувати за законопроект, який би забороняв Соловейкові та іншим птахам співати на їхній мові. Можу подарувати тобі такий проект – він у мене давно готовий і валяється без діла.

– От спасибі за добру пораду! А ще більше за законопроект! Який же ти, Орле, розумака! Недарма в тебе аж дві голови! – раділа недоумкувата Сорока. – Тепер ми змусимо Солов'я замовкнути.

– А ти частіше до мене прислухайся – і будеш жити, як у бога за пазухою, – наставляв двоголовий Орел. – Зі мною дружитимеш – матимеш владу і гроші.

– Гаразд, можеш вважати, що віднині я твій друг, а ти мій наставник. Зараз же завізую твій законопроект і віднесу до нашого-вашого парламенту. Хай начувається Соловейко!

П'яте колесо

Весело котились дорогою чотири колеса, насміхаючись над запасним:

– Якби не ми, ти б і світу білого не побачило. А так хоч крізь завісу пилуки «любуєшся» навколишніми краєвидами. Правда, ароматна курява з-під наших коліс? Ха-ха!

Запасне колесо лиш відповідало сумно:

– Кожному своє. Сміється той, хто сміється останнім.

– Хи-хи! – не вгавали чотири колеса. – Помрій, п'ятачок. Корисно.

Раптом переднє праве колесо, яке більше від інших за-
кочувалося зо сміху, скрикнуло, ніби від болю. З нього зі
свистом рвонуло повітря. Заскрипіли гальма. Машина спи-
нилася на узбіччі, перекосилася набік. Водій чортихався,
дістаючи домкрат.

– Яке ж ти невдале! Через тебе стільки часу доведеться
витратити марно, – і почав відгвинчувати запасне колесо.

– От бачите, й на моїй вулиці свято. Настала й моя чер-
га котитися шляхом.

Спущене колесо зайняло місце п'ятачка. І коли авто-
мобіль знову рушив, решта коліс засичала, шаркаючи об
асфальт:

– Що ж, тепер і ти можеш із нас покепкувати.

– Я не таке дурненьке, щоб реготати з чужого горя. Самі
переконалися: від несправедного сміху й луснути можна.

В'юн і Йорж – опозиціонери

Під кладкою, що пролягла поміж берегами річки, В'юн і Йорж хвалилися, як вони спритно вміють вислизати із рук рибалки.

– Я як вигнуся, закручуся змією – рибалка від неспо-
діванки розтисне жмені, – хизувався В'юн. – Хочеш – по-
кажу.

– Вірю на слово. А я шпичаки повип'ячую та як шпи-
гону того рибалку – він завищить від болю, матюкнеться й
забуде про мене, – хорохорився Йорж.

Отак вони розп'якували під кладкою. А рибалка тим
часом кинув на них сітку. В'юн та Йорж смикнулися в один

бік, потім в інший, заплуталися в тому павутинні. Рибалка, витягуючи сітку з води на берег, задоволено гудів:

– Попалися, голубчики! Хотіли мене обманути. Еге, не на того натрапили. Розбазікалися. Більше про мене не чesатимете язиками. Добряча з вас юшка вийде.

П'явка на правах обраниці

Чорна п'явка присмокталася до вимені корови, коли та брела через ручай. Прямо на очах товстіла, наливаючись чужою кров'ю.

– Гей, кровососе, відчепися! – обурювалася корова, намагаючись відірвати її ратицею.

П'явка наче не чула й продовжувала ссати кровіцю. Корова хотіла збити її хвостом – не дістала.

– Та май же хоч краплю совісті – відстань! – мукала Корова.

П'явка й не ворухнулася. Корові нічого не залишалось, як кинутися в колючі реп'яхи. І тут кровожера зашипіла, мов різана:

– Вилізь із реп'яхів! Кому кажу! – заволила П'явка. – Молочнице, ти, мабуть, забула, що я твоя обраниця. Ти мене годувати маєш! Я ж представляю твої інтереси у представницькій владі. Ану миттю – із колючок!

– Ще чого! Я на власній шкірі відчула, як ти про мене дбаєш. Краще сама відчепися, бо гірше буде, – попередила Корова, спинившись біля високих будяків з довгими настовбурченими колючками.

– Шантажуєш? Можна подумати, що ти поперешся в будяки. Сама ж постраждаєш, – насміхалася П'явка.

– А ти мені нічого не залишаєш. Щоб позбутися отакої зарази, як ти, я на все готова, – Корова стулила повіки і кинулася в зарослі будяків. Колючки вп'ялися в роздуте тіло

П'явки – з нього цвіркнула кров. Кровососка відпала й повисла на високому дорідному будякові.

– Отак треба боротися з усілякими упирами! – радо мукнула Корова. – Хоч і сама добряче покололася, зате від злодюжки позбавилася.

Шершня видно й під маскою

Злодійкуватий Шершень, який звик жити на дурничку, зібрався поласувати медком у бджолиному вулику. Та як туди проникнути – біля льотка пильна охорона. Шершень з одного боку підлетить – його прогонять, з іншого – теж женуть. Надумав нап'ялити на себе маску бджоли. Вирядився і мерщій до вулика. А сторожа:

– Ти звідки?

– З луку, з донника. Ви тут стовпичете і не знаєте, скільки там квітів – і білих, і жовтих. І синяк поміж них.

– Може, й так. Але чом пилку на лапках не несеш? – присікався старший охоронець.

– Та-а, – став заїкатися перевдягнений Шершень, – в польоті загубив.

– Як же так? І чому від тебе нектаром не пахне? – кружляв навколо охоронець.

– Та я теє-то як його – втікав. Набігли страшні хмари, грякнув грім, хлинув дощ... – виправдовувався Шершень.

– Так сонце ж скрізь, – ще пильніше приглядався страж.

– Це тут тиша та спокій, а на полі...

– Чому ж не перечекала десь під листом. Погода втихомирилася б – ти й назбирала нектару, – не відставав охоронець.

– Ой, я так налякалася, що ледве до вулика долетіла. Впусти! – Шершень уже присів на льоток.

– Е ні, дорогенька, до вулика я пустих не впускаю. Бо як же це – всі мед носять, а ти його смоктатимеш? Лети й назбирай! – охоронець почав кишкати на Шершня. І коли той лайдак відлетів, сказав своїм стражникам: – Шершень гадав, що я його, хитрюгу, не впізнаю. Та таких ласих до чужого добра за кілометр чую. Якщо знову нагодиться, його такого прочухана всиплю – десятому закаже. От нероба! На будь-який обман іде, аби вкрати. Пасічник каже, що таких багато серед політиків, бізнесменів та депутатів. І заведеться ж така нечисть на світі.

Красуня Мавпа

Мавпа сама себе переконувала та приказувала:

– Я – красуня! Я – красуня!

З часом і сама повірила в те, що вона неймовірно гарна.

А тут нагодився старий батько. Вона й йому:

– Я – красуня! Правда?

– Звичайно. Ліпшої за тебе у всьому лісочку не знайти, – віджартувався той.

Підбігла й мати.

– Я – красуня. Ну, підтвердь, мамо! – ластилася до неї Мавпа.

– Ти прекрасна! – запевнила мати.

– Я так і знала! Пора мені вже взяти участь у конкурсі краси, – гордовито пройшлася перед батьками Мавпа.

Може б вона й подалася до конкурсної комісії, та трапилося Люстерко.

– Перш, ніж відправлятися на конкурс, поглянула б на своє відображення, – засміялося Люстерко.

Мавпа подивилася й жахнулася:

– Яка відраза! Страшилище! Не дай боже, присниться! Ти диви – ще й мене передражнює. Зрозуміло, від заздрощів.

Мавпа вхопила Люстерко – і брязь об підлогу. І само-вдоволено проказала:

– Отак слід розправлятися з заздрісниками! Я – красуня! – і чимдуж помчала до театру, де проходив конкурс краси.

– Ти куди? – зупинили її на вході.

– Хіба не бачиш, я – красуня. Мене чекає журі, – Мавпа рішуче відсторонила адміністратора.

Коли вийшла на сцену, почула одноголосне:

– Ти справді найкраща серед... мавп!

Паркан і Тин

– Ти тільки поглянь, який я статний, – хизувався високий Паркан перед низеньким Тином по сусідству. – А знаєш чому?

– Авжеж. У тебе хазяїн – олігарх. Боїться, щоб, бува, ніхто не побачив його багатств, які він награвував, – дорікав Тин.

– І все це я охороняю, – гордовито згори вниз зиркнув Паркан. – Заздриш?

– Було б чому, – заперечив Тин. – А ще твій господар тобою прикривається – боїться, щоб хтось не підстрелив із помсти. Мабуть, у тебе й охорона є?

– Безумовно. І зі зброєю. Без неї не можна. Бо тепер такі прудкі злодії, що й через мене здатні перескочити. А от щодо тебе, то я знаю, чому ти такий низький, Тине, – Паркан намагався хоч словом ущипнути сусіда.

– Ану, повідай?

– Бо тобі нічого зберігати. Ти стримиш тут для того, щоб чийсь кози чи телята на город зненацька не вскочили. А я... – пошепки, наче велику таємницю, провадив Паркан. – У мене така відповідальна місія – захищати хазяїна від

тих, хто тримає кіз та телят. Та ще від тих, кого мій господар розорив, зробив безробітними. Коротше, як він каже, від усякого бидла та біомаси.

– А якщо бідарі підуть на тебе стіною, ти ладен вмерти за хазяїна? – допитувався Тин.

– Та ти що! Я не такий дурний і не такий відданий, як пес, щоб жертвувати собою, – довірливо прошепотів Паркан. – Я впаду в той самий момент, як прийдуть голодранці.

– Який же ти ненадійний та підступний! – дорікнув Тин.

– Краще скажи – обачливий. Тут логіка проста: якщо вцілію, то новий господар мене підніме, поставить – і я знову буду при ділі, стерегтиму чуже добро. Вже не раз отак бувало, – розмірковував Паркан. – Знаєш, мої послуги усім режимам потрібні. Ти ж так і залишишся непомітним за будь-якої влади.

– Зате мені не буде совісно перед людьми, – виправдовувався Тин.

– Ти про що? Про яке сумління речеш? Воно – пережиток минулого, – філософствував Паркан.

– І хто таке втовкмачив у твої мізки?

– Хіба не ясно – олігархи. Вони всі такі.

– Який же ти нещасний!

– Мені здається, саме ти, а не я, – сердився Паркан.

– Правду кажуть: з ким поведешся, того й наберешся, – Тин відвернувся, даючи зрозуміти: з Парканом ні про що більше говорити.

Горобці та Орел

В сушняку умостилася зграйка горобців. Кожен цвірінькав, вихвалючись, якого черв'ячка, метелика чи зернятко знайшов. Завзято сперечалися. А один надто сірий

Горобець ткнув крилом в Орла, який гордо плинув у блакиті, і запищав зневажливо:

– Орел, я вам скажу, такий співбесідник нецікавий. Йому б лише про височінь балакати. І більше ні про що. Така обмеженість!

Горобці залящали на знак згоди.

Орел поглянув на них з-під хмар: чи варто відповідати оцій дрібноті? Та таки треба. Може, що путнє второпають.

– Шкода мені вас, – сказав. – Ви вище стріх не підноситеся, висоти боїтеся. Ви й знати не бажаєте: чим вище злітаєш, тим більше бачиш та розумієш. І душею стаєш величнішим, і думами та розмовами.

Й змахнувши могутніми крилами, понісся поближче до Сонця.

– Чи не правду я казав? – першим оговтався той же надто сірий Горобець. – Безмежна обмеженість!

Сіре товариство затріпотіло крильцями та знову почало гомоніти про черв'ячків, метеликів та зернятка. Схоже, про слова Орла й забули. Де вже їм, горобцям, що протягом життя лише й дбають про ситий живіт, зрозуміти Орла. Висота? Дурниці! Що вона їм дає? Нічогісінько. Так навіщо й патякати про неї.

Шашіль і Дуб

З роками ослаб кремезний Дуб. Вже й гілля почав скидати. І як завжди в таких ситуаціях, одна біда не приходить. За нею слідом пруться інші нещастя. Так от, на Дуба напала Шашіль. Поїдом гризла та точила, аж щелепами клацала. Гірше усякого звіра.

– Пожалійте! – стогнав Дуб.

А Шашіль знай чавкає.

– Допоможіть! – благав Дуб сусідів.

Ті наче не чули. Примовкли і ні шелехнуть.

Дуб довго терпів. Бачить, кепські справи – загризе оця орава. У відчаї він звернувся до бога грому та блискавки Перуна, який вважав Дуб священним деревом:

– Зглянься наді мною, боже! Удар вогнем! Спопели цю ненажерливу орду!

– Так і ти ж постраждаєш, – відказав Перун.

– Знаєш, боже, мені все одно каюк, – умовляв Дуб. – Пам'ятаєш вислів: «Викликаю вогонь на себе!» Це саме такий випадок, боже. Якщо ти їх не спалиш, то ці ненаситні жучки увесь ліс переточать.

– А може якось обійдеться? – все ще сумнівався Перун.

– Молю тебе, громовержцю! Бий! Я все життя стояв на сторожі лісу. І зараз хочу його вберегти, – Дуб з мольбою простяг до неба віття. – Стрельни вогнем!

Перун постягував звідусіль грозові хмари, що заплакали дощем, заgrimів на увесь світ і кинув униз блискавку.

– Спасибі, друже! – тільки й устиг мовити Дуб і спалахнув полум'ям.

І не стало Шашелі.

Хмара й тінь

Понад землею йшла важезна Хмара.
І Тінь стрибала із горба до яру.
Із яру знов на кряж легке тільце несла.
А Хмара не спинялася, пливла
Туди, де ждуть городи та посіви,
Де задихаються від спраги ниви.
Та Тіні все те невтямки.
Про себе в неї лиш думки:
Оце б поспати у садочку,
Скупатись в тихому ставочку,
Послухати солов'я... Ото було б життя!
(Життя вона й не знала до пуття).
І Тінь на Хмару почала бурчать:
– Якого дідька нам так поспішати?!
Ще завтра буде день, устигнемо колись.
– Не хочеш йти зі мною – відчепись, –
Сказала Хмара, напинаючи вітрила.
І Тінь, напевно, так би і зробила,
Якби сама, без Хмари, жити вміла.

Ярлик

При дорозі височів Камінь –
Непокірний гордун колючий.
Сто безжальних дощів шмагало,
Сто вітрів у боки штовхало,
Сто спекот розривало тіло.
Він стояв, непохитно, вперто,
Гордо стверджував ім'я– Камінь.
Перехожі схилялись в шані,
Наче був він увесь в медалях.
Тільки видряпав хтось на ньому,
Ніби марку, нікчемне слово.
І пристала людська зневага,
Мов ярлик, до грудей гранітних...
Сто безжальних дощів шмагало,
Сто вітрів у боки штовхало,
Сто спекот розривало тіло –
Він стояв, ніби воїн, твердо.
...А тут впав і в пісок розсипавсь.
Бо повірили люди кривді.

ПОСВЯТИ

Кар'єристові

Є спритні ховрахи і між людей.
Заб'єш йому одну підступну нору,
Та ледве втому видихнеш з грудей,
Подивишся – він уже вирив нову.

Обраному за списком

Нарешті вирвавсь на поверхню –
Сміття ж бо завжди плава зверху.

Законотворцеві

Цей депутат творив закони,
А виборці йому – прокльони.

«Захисничкам»

Опозиція боролась –
На три «тушки» розкололась.
Потім ще й голодувала –
Наростила в палець сала.

Ко + Кі

Тому закон і зветься «мовним»,
Щоб українець став безмовним.

«Більшовикам»

У більшості маленька вада –
Суцільна зрада.

Сільським реформаторам

У начальства помисли високі –
З селянина витягти всі соки.

Чарівниці

Вона була собі проста синиця.
А в очі дим пускала, як жар-птиця.

Дженджику

Він в багатьох закохувавсь один.
І насолоджувавсь без ліку.
І так уже насолодив,
Що і самому стало гірко.

Підлабузникові

Він за начальством довго біг
І не одні протер підбори.
І може б таки впав ще вчора,
Та ба... купив автомобіль.

СОНЯЧНІ БАРВИ ДИТИНСТВА

Рай-дуга

Казка

Ледве вщухла гроза, непосидючий Козлик вигулькнув на толоку та й спинився вражений: з одного берега річки на інший перекинувся різнобарвний місток. Такий чарівний – очей не відвести!

Мати-Коза пояснила:

– То веселка. Вона з безлічі дощових краплинок та сонячних промінчиків.

– Ні-ні, мамо! То міст на протилежний берег річки. Такий я вперше бачу у своєму житті! – захоплено запротестував малюк.

– Не місток то. Звідки йому взятися? Справжні мости будують довго – роками, – намагалася пояснити Коза.

– Та ні ж, мамо, місток! От я зараз пробіжусь по ньому і ти переконаєшся, що це справжнісінький міст, – не вгавав Козлик.

Мати всміхнулася, однак нічого не сказала. Мовляв, біжи, пізнавай світ власними копитцями та ріжками.

Козлик розігнався, сподіваючись, що от зараз промчить по квітчастій дузі і докаже матусі, що то міст такий гарний, – і шубовсть у річку. Випірнув. Над головою перебивалася барвами все та ж райдуга, наче кепкувала з нього. У Козлика аж сльози відчаю заблищали на віях. Було прикро. Але він передумав плакати. Виліз із води і, потираючи своїм бочком об мамин, винувато мовив:

– Ех, якби таким був справжній місток!

– От підростеш і побудуєш, – усміхнулася мати-Коза.

– І збудую! – упевнено заявив малюк. – І козлики з усього світу по ньому ходитимуть через річку! Так весело й радісно буде!

Нескорений осокір

Билиця

Серед мого села – старий височезний осокір. Гіллям пів-вулиці затіняє. І казали старі люди: до неба дістає.

Ми, малі тоді ще, часто міркували під ним: «Ото б по ньому на небо забратися та на м'яких хмарах поборюкати-ся». І поскидавши черевики, щоб ноги не слизили, ми дерлися на могутній осокір. А гілка від гілки далеко – навіть підсаджували один одного. Правда, долазили тільки до половини осокора. Та й то, як глянемо, було, вниз – голова макітриться. І товариші під ним – як жуки малі.

Отоді ми забували й за пухкі білі хмарини-перини – та мерщій униз. А спустившись додолу, ми хиталися, як на човні, – загойдував нас осокір. І щоб не впасти, ми лягали на траву горілиць і самі собі обіцяли наступного разу обов'язково здолати оту висоту. І тихцем навіть заздрили пташкам, що, пурхаючи, весело співали серед його віття.

Осокір шумів і гудів навіть від слабкого вітерця. Наші погляди-мрії вже вкотре перестрибували з гілки на гілку – на самий вершечок.

Та так і не вдалося нам за роки дитинства здійснити заповітну мрію – осокір і понині стоїть нескорений. Ми повиростали. Розбрелися на сотні верст від рідного села. А той осокір, як зелений маяк, і нині осяває нам шлях у житті.

І може й зараз хлопчаки, аби не бачили батьки та матері, намагаються видряпатися на той осокір – аби дістатися неба, поборюкати на пухнастих хмарах та подивитися згори, які ми, їхні попередники-пращури.

Чуні

Автобіографічна повість

*Пам'яті моїх незабутніх
рідних та близьких*

Яка радість! Хотілося стрибати з долівки аж до стелі! Вранці перед самісіньким Новим роком я проснувся на лежанці, де ми зазвичай ночували з молодшим братом Ваньком, ледве очі продер – і побачив прямо перед собою на одялі чуні! Біленькі, з червоними рантами і чорною ребристою підошвою, вони ще пахли гумою та клеєм. Найдивовижніші в світі! Таких я ні на кому не бачив. І весело подумав: «Як це батьки без мене умудрилися зварганити таких красенів? Тепер зрозуміло, чому вони мене якомога раніше спати вкладали – щоб я не дізнався. А самі при гасовій лампі, під пісні з отієї великої круглої тарілки, що висіла на стіні, клеїли оці чуні. Справжні скороходи! От же хитрюги!»

Обійнявши чуні, як найбільшу дорогоцінність, я босоніж скочив на долівку і зразу ж за перестінком уздрів маму. За столом, що поряд з вікном, вона, як і в попередні дні, старанно терла рашпілем довгасті смуги чорної гуми із автомобільних шин (в родині їх частіше називали «ризною»). За цим заняттям часто бачив її зрання, вдень, увечері. Яюсь, прикинувшись сплячим, прислухався до тихої розмови батька Івана і матінки Надії.

– На півхати на чунях уже заробили, – радо поділився батько у проміжках між глухими постукуваннями. Я знав,

що то він дерев'яним молоточком оббиває мірку-колодку з напівготовим чуном. – Якщо будуть замовлення, то до весни необхідну суму назбираємо. На початку літа наймемо односільчан, замісимо глину в прибережних ямах, наліпимо саману. А до осені, дивись, і хату поставимо в конзаводі.

– Я про це тільки й мрію, – так же утаємничено відказала мати.

Вона мені частенько про це переповідала, коли ми зоставалися наодинці і вона навчала мене читати, писати, рахувати, читала казки, вірші. Чимало їх я знав на пам'ять. Їй дуже хотілося бути господаркою у власній хаті. Бо з бабою Олею у неї не завжди складалися теплі стосунки. У бабусі був крутий норів. Та й вона хотіла, щоб невісткою у неї була сусідська дівчина Люба із заможного роду. Бо ж мама, як вона сама розповідала, була сиротою з Дашівського дитбудинку Гайсинського району, що на Вінниччині, і звісно не мала ні кола, ні двора, не кажучи вже про власну домівку. В неї й говірка відрізнялася від тієї, що на Запоріжчині. А до дитбудинку потрапила, коли їй було два роки. Так що своїх батьків не пам'ятала. Та й невідомо, чи прізвище Тимошенко було її справжнім. А потім у шістнадцять літ під час війни її разом з однолітками німці погнали до Німеччини...

...Та цей спогад мелькнув, як пташина. Зараз у мене інше билось в голові.

– Мамо, ви тільки погляньте, які чуні! – щосили вигукнув я, показуючи обновку на витягнутих долоньках. (Матір, батька, бабу, діда, як і всіх дорослих, ми – я, брат і сестра, – називали тільки на «ви»: так було заведено ще з прапращурів). – Таких ні в кого немає ні в Михайлівському, ні в Хлібівці, а може й у всій Новомиколаївці.

Якби я знав назви інших сіл, то, певно, згадав би й їх. Але у свої шість років далі ніде не бував. Але й вони для мене – величезний світ, дивний та неозорий.

– Подобаються? – весело всміхнулася мати, відкладаючи рашпіль та гумові заготівки. – Це тобі наш з батьком дарунок на свято. Щоб ти був слухняним розумником.

– Та я ж завжди такий – покірний, як... як ягня, – запевнив, згадавши порівняння батька. – От що мені, мамо, звелите, те й зроблю.

– По-перше, що слід сказати при отриманні дарунку? – нагадала мама.

– Спасибі! Спасибі! Спасибі! – знав, що дякувати слід тричі.

– А що це означає? Пам'ятаєш?

– Спаси, Боже! – на радісах, що не забув, вигукнув я.

– Молодець. А розкажи-но мені вірша про телефон. Якщо виразно розкажеш, то й батько почує – він же у нас зв'язківець.

– Та запросто! – мовив я і замість телефонної трубки, приклав до вуха чунь. – «Телефон у нас висить, телефон весь день дзвенить. Я на пальчики встаю, телефон не дістаю...». І тут я збився. Чому – не міг утямити. Може тому, що на той час тільки раз у житті бачив телефон, коли батько приносив додому, щоб полагодити. А що таке завод, на який нібито подався «папа», – дідько про нього відає. Я від сорому опустил очі – мені було дуже ніяково перед матір'ю. Бо ж хвастався, що все зроблю, а тут якогось віршика не зміг запам'ятати.

Мати ласкавою долонею поблажливо погладила по голівці. Мені так подобалося, коли вона куйовдила моє тоді ще світле стрижене волоссячко і особливо чубчика над лобом. Я вдячно поглянув на неї за таку підтримку і урочисто проказав:

– Присягаюсь, до сніданку вивчу назубок, – і, пригортаючи до себе чуні-красені, поліз до закутка по книжку про телефон. Уже тоді я міг читати. Повторюючи за батьками, я запам'ятав більше сотні віршів. Батько Іван написав на

аркуші їхні назви, пронумерував і наколов на гвіздочок поряд з відривним календарем. Інколи, не відводячи погляду від чунів, що майстрував, називав номер віршика – і я мав розповісти. Така «муштра» мене, малого, не раз виручала. Особливо на свята. У минулому році я стільки віршів понарозказував на новорічному святі, що навіть Дід Мороз голосно сповістив, сміючись: «Цей хлоп'як скоро всі дарунки з-під ялинки забере». Я тоді чомусь засоромився, відсторонив руку Діда Мороза з пакетиком цукерок і ображено кинувся до матері...

Цього ранку, коли мати покликали мене до столу, я, ховаючи за спину книжечку, весело сказав:

– Слухайте! – і, жестикулюючи, виразно розповів віршик про телефон, який висить на стіні. Тільки жаль, що не в нашій хаті. Бо на той час на нашому хуторі не те що телефону, електрики не було. Одна відрада – ота чорна балакуча «макушина» – так дорослі називали гучномовець. Та й та розмовляла у певні години.

На той час уже проснувся і малий Ванько. Він стояв посеред хати і кулачками спросоння тер очиці. Теж слухав і навіть намагався повторювати за мною. Коли я змовк, мати заплескала в долоні. А Ванько угледів мої чуні і заскиглив:

– І я такі хочу!

– Добре, добре, – пообіцяла мати, аби заспокоїти малого.

Я запропонував ще прослухати вірш про ялинку – «Ой, в лісі, лісі темному, де ходить хитрий лис, росла собі ялинонька і зайчик з нею ріс». Хотів ще щось утнути.

– Та годі вже, затірка вичахає. Швидше беріть ложки, – мовила мати, підсаджуючи на лаву Ванька.

Двічі перепрошувати їй не довелося. Я метеликом метнувся до закапелку, книжку поклав поверх чунів, уместився на високій улюбленій табуретці батька – ним же змайстрованій. І ми з Ваньком наввипередки засьорбали затірку –

аж за вухами ляцало. А потім ще випили по кухлю парного молока від нашої Зірочки.

Коли я виглянув у вікно – ойкнув здивовано. Ще вчора земля була чорна, а сьогодні біла-білісінька – вночі випав сніг. Мабуть Дід Мороз дізнався, що в мене тепер такі гарні чуні, і повсюди розсипав білу порохняву. З цього дня я багато що пов'язував з ними. Аякже, таке диво! Звісно, мені захотілося якомога швидше по свіжому сніжку покататися на санчатах, які не так давно склепав татусь, та похизуватися перед хлопцями своїми неймовірно гарними чунями. Мама наче вгадала мої мислі. Перемиваючи миски, ніби між іншим сказала:

– Сьогодні ми – я, батько і баба Оля – поїдемо на кряж за кукурудзинням. Треба ж чимось корівку та бичка годувати. Доки ми будемо їздити, ти та Ванько перебудете у Рашевських. Ясно?

– Ясніше не буває, – буркнув я, насупившись. Таку відповідь я чув від когось із дорослих.

Знав, що з сусідськими дівчатами – Раєю, Любою і особливо найменшою Надійкою – буде весело: вони старші, багато знають, уміють, різні небилиці розповідають, пісні співають. І їхня мати, тітка Катерина, завжди зі мною привітна. Але мені страшенно хотілося на вулицю. Я довго сновигав біля матері та все канючив, щоб дозволила мені із санками побродити по свіжому сніжку разом з Павлом Кравцем. Врешті моя настирність, схоже, надоїла матері. І вона попередила:

– Щоб гуляв тільки біля воріт. І не далі Павликової хати. Зрозуміло? А тебе, Ванько, відведу до дівчат. Бо на Вітька надії немає – ще завіється кудись.

– Зрозуміліше не буває, – зрадив я і вдячно ткнувся у материн фартух.

Ванько спочатку закапризував. Та коли мати пообіцяла йому цукерки, швидко заспокоївся. Він завжди любляв

солоденьке. Цим не раз ми з дружком Павлом користалися. Бувало влітку, аби якось відкараскатися від малого, ми садили його на лавку біля двору і обіцяли принести йому величезну цукерку та ще більший пряник. Ванько терпляче чекав на лавці. Нас же де тільки не носило. А коли надвечір ми поверталися, то пояснювали, хвацько жестикулюючи, що буцімто нам на стежині трапився вовк-панібрат і відібрав гостинці. І малюк вірив та просив, щоб наступного разу нічого вовкові не віддавали...

Мати нап'ялила мої білобокі чуні на сірі биті валянци, у які я, можна сказати, влетів, одягнула в довгасте, на виріст, пальто, вухасту шапку смужками зав'язала під підборіддям, відкопилила комір, перехопила його шерстяним шарфом, що сплела баба Оля. Його я не любив, бо він завжди «кусався» і натирав шию. Та цього разу я був покірний, як ніколи. І за хвилину вайлуватого вирвався за двері. Радо втягнув ніздрями повітря, що пахло снігом. Ухопив мотузку від санчат і поволік за ворота, з задоволенням спостерігаючи, як на снігу полозки залишають рівні колії, а мої чуні – ребристі сліди.

Тоді навіть гадки не мав, що то могли бути останніми слідами мого перебування у рідному дворі... Хоч випадків, коли я міг пропасти, на моєму короткому віку уже тоді було вдосталь. То, розказували, за півроку після народження захворів якимось невиліковним «младенчеським». Кажали, що приключилося воно від зурочин – хтось подивився на мене чи то заздрісним, чи то злим оком. Батьки, кинулися, було, до відомого на весь околоток лікаря Аксютіна – та він нічим не міг допомогти і порадив звернутися до бабки-шептухи. Та й її заклинання не подіяли. Як казала мама, я згасав на очах, став худий, аж мохом покрився. Котрась із бабок запропонувала матері останній «найнадійніший» засіб – віднести мене на гробки, де ховали людей у часи

голодомору, і на могилі однієї сильної бабки покласти мене. І запевнила:

– Якщо не задубіє до ранку, значить виживе.

Мати, плачучи, категорично відмовилася від такої поради, мовляв, холоднеча уб'є малюка. Чим би закінчилося оте «младенчеське», важко сказати. Напевно, нічим хорошим.

Та, на щастя, нагодився дід-поляк. Він приїхав із Західної України на заробітки, ходив Хлібівкою та Михайлівським і питав, хто б здав кімнатку для проживання. Баба Оля відмовила:

– Ми б і не проти, та ондечки малий криком кричить день і ніч. Тут самим хоч із хати тікай.

– Що з ним? – поцікавився поляк.

– Толком і самі не знаємо. Куди не зверталися – все марно, – пояснила бабця.

– Покажіть-но мені дитину, – раптом запропонував нежданий гість. – Може чимось і допоможу.

Як пізніше розповідала мати, той поляк оглянув мене, поводив наді мною руками, попросив завісити чорним платком вікно, а всім вийти з хати.

– Що він над тобою чинив – і досі не знаємо, – оповідала матуся. – Тільки, коли запросив нас знову до хати, там панувала тиша. І це після стількох місяців неугавного крику! Поляк повідомив, що ти будеш спати троє діб. При цьому ніхто не повинен будити. А потім сказав, що сам проснеться, попросить їсти і буде розвиватися, як усі діти. Так і сталося. Хоч ми з батьком дуже хвилювалися. І навіть дзеркальце під ніс малому підносили – перевіряли, чи дихає. Та все сталося, як той дід напрозорив. То щастя, що нагодився такий сильний знахар. Ми йому дуже вдячні. Хай його Бог береже на радість людям.

...Був ще випадок, який міг закінчитися трагічно. Якось в літній полудень Рашевські дівчата, як їх називали на хуторі, подалися купатися до нашої річки Верхньої Терси. До

неї від дворів рукою подати – зразу ж за толокою. Та й мене прихопили. Більше того, спустили на воду металеві вагани, посадили мене в них, тихенько відштовхнули від берега, наказавши:

– Тільки не хилитайся та не вертись, як в'юн!

Я й поплив за течією. Скажу відверто, мені така затія сподобалася. Пливеш собі в ваганах. А поряд рибки вистрибують, сонечко на хвилях виблискує і береги пропливають мимо. І я – володар усіх оцих красот. Однак мені здалося, що вагани надто повільно плывуть. І вирішив погребти рученятами. Та тільки схилився над водою – вагани перевернулися. Не встиг оглянутися, як вони пішли на дно. Особливо я й не злякався. Тільки страшенно не сподобалася вода – вона непрошено лізла в горло, вуха, ніс. Наді мною крізь товщу води ледь проглядало ясне сонечко. Поряд рибки плавали.

Не встиг і нажахатися, як чиясь дужа рука вирвала мене із води і потягла до берега. Я відкашлювався та відплювувався, не помічаючи нікого навколо. Поклавши мене на землю головою вниз, котрась із сестер сказала:

– Слава Богу, нещастя обійшло нас стороною. Тільки от про що ми тебе попросимо – не розповідай батькам. Інакше вони більше ніколи тебе до нас не відпустять. Ти ж хочеш з нами дружити?

Я на знак згоди закліпав очима та закивав головою.

Але то, як виявилось, була не остання кепська подія, пов'язана з річкою...

Сонце яскріло. Сніг виблискував, аж боляче було очам. Я з санчатами простував попід тинами до друга Павла. Вибрав місцини, де намело побільше снігу – треба ж виміряти глибину та залишити сліди від чунів. Біля Павлових воріт дзвінко загавкало собача. Павло визиркнув у вікно. І за мить уже був на порозі з шапкою набакир, на ходу застібаючи пальто. За ним із хати вигулькнула його рідна баба.

– Щоб до обіду був удома! – гукнула услід. – Та до річки не ходи! Бо лихо буде! Чув?

– Та чув, чув! – не повертаючи голови, вигукнув Павло, здороваючись зі мною за руку.

Він був на два роки старший мене, жив з бабусею та мамою Олею у невеличкій старій саманній хаті, як і більшість сільчан в околотку. Інколи ми з хлопцями його називали просто – Пава.

Доки друг наближався, я рукавичкою змів сніг з білих чунів та червоних рантів і по черзі покрутив перед другом:

– Поглянь, які скороходи. Правда, гарні?

– Та чудові, – нехотя буркнув Павло.

– Батько і мати на Новий рік подарували, – похвастив я.

– А в мене немає таких та, мабуть, і не буде. Бо в мене батька немає, – сумно проказав він і показав на свої биті валянки. На них замість чунів до підошов пришиті товсті повстяні устілки. В його очах блиснули сльозини.

– Не переживай, я попрошу свого батька – він і тобі склеїть, – хотів його заспокоїти. – Краще гайда на кручі – на санках попускаємося. І ми, ухопившись за мотузок, подалися до Терси. Річка світилася сніжком, що впав на льодок. Подекуди миготіли проталини. Ніде ні сліду – навіть від зайців чи собак. Там, де били родники, вода ще й не замерзла. Ми забралися на найвищу кручу. Хотіли з неї спуститися на санчатах у вибалок. Та я запропонував:

– А давай на річку. Перший слід на ній буде наш.

Павло, хоч і був на два роки старший і мав би розуміти, чим така пригода могла скінчитися, зразу ж погодився. Бути першопрохідцями так приємно.

Ми швидко вмостилися на санчата – я спереду, він позаду. Відштовхнулися ногами і понеслися з кручі вниз. Аж зустрічний холодний вітерець щипнув за щоки і дихання перехопило. Казковий політ! Та перед річкою круча обривалася, утворюючи невисокий трамплін. Наші санчата

лунко гепнулись полозками об лід. Він затріщав, розступився. І ми, двоє шукачів пригод, прямо на санках почали занурюватися у воду.

– Вітько, тонемо! – заволав Павло і почав хапатися за тонкий лід, що обламаувався, а потім за прибережні кущики сухого очерету.

Я випірнув із води і давай хапатися за друга.

– Ой, не тягни, бо обидва потонемо, – загудів він, відплювуючись водою. – Краще підштовхни, я вилізу й тобі допоможу.

Легко сказати «підштовхни». Моє пальто всотало, мабуть, усю річку, вода заповнила валянці і тягла на дно. Скільки ми борсалися в крижаній воді – хтозна. Здавалося, вічність. Врешті Павлові таки вдалося вибратися на берег.

– Допоможи! – волаю, ковтаючи воду.

– Так ти ж мене назад потягнеш, – ледь не плакав він, не знаючи, як допомогти. – Краще роби отак – однією рукою тримайся за очеретини, іншою – опирайся на уступ, а ногами відштовхуйся від дна.

Я так і чинив. Та очерет ламався, руки облизали, і я знову занурювався у воду по самісіньку шию. Коли це на белебні, з якого ми щойно спустилися, мельком запримітив якусь бабу з костуром. Вона бігла вниз, вимахувала тією палицею і лементувала – чи то сварила нас, чи когось звала на поміч. Не розібрати. Тільки один викрик я й зрозумів:

– Ану, вилазьте, харцизяки отакі, з води, бо я не знаю, що з вами зроблю!

Баба з костуром видалася мені такою страшною, що я напружив усі сили – і таки видряпався на берег. Якби не лемент отієї баби та не оте страхітливе розмахування костуром, то, певно, ще б довго борсався в річці. Аби втекти від тієї крикухи, ми з Павлом хаміль-хаміль берегом понад водою – і шаснули в яроч. Баба помітивши, що ми на суші, схоже, заспокоїлась, стала на косогорі і довго відсапувалася.

– Додому біжіть! – гукнула та ще й костуром насварила. Ми вибрались на толоку. Мороз міцнів. Наша одяга ставала твердою, льодяною. Було важко навіть руки зігнути. Чуні також вкрилися льодком. Та тепер було не до них. Ми тремтіли від холоду. Що робити?

– Мене удома приб'ють, – прохрипів Павло, тремтячи всім тілом.

– Мене теж, – цокотів я зубами.

– Баба ж попереджала, щоб я на річку ні ногою, – заїкався він.

– І мені ж мати наказувала, – я ледве вичавлював слова й ще дужче заклацав зубами. – Батько мене віддубасить. Точно.

– Мені легше – мати всипле, на скільки сил вистачить. Інколи вона б'є, та не боляче. Але цього разу дістанеться на горіхи сповна, – бідкався він.

Ми стояли посеред толоки, як два льодяника. І не знали, як діяти.

Коли це з мого двору вискочили дві постаті в фуфайках – батько й мати. Батько лаявся. Мати на ходу плакала та повторювала: «Ой, лишенько! Господи, сохрани й помилуй наших хлопчаків». Підбігли. Батько захопив мене, пригорнув до себе і підтюпцем подався додому. А мати швидко повила Павла за руку до його хати.

Мене під батьків крик баба Оля роздягла догола, поклала на ще теплу лежанку під товсте ватяне одіяло. А потім ще й мати прибігла, розтерла чимось пекучим та вонючим, напоїла чаєм з малиновим варенням. А дід Василь все носив до хати соломку, яку баба Оля рогачем заштовхувала в жерло лежанки. В хаті швидко затепліло.

І, треба сказати, після тієї купелі я навіть жодного разу не чхнув. Перегодя дізнався, що й Павла обійшла простуда. Як він пожартував, мабуть вода в нашій Терсі цілюща. А ще я згадував смачний напій з малиновим варенням, яким

мене лікувала матінка. Жаль лише, що його тільки від про-
студи давали.

Баба Оля раз по раз з досадою самі собі проказувала:

– Та хто ж думав, що оця малишня недорікувата по-
дасться на річку. Хоч домовик мене попереджав про лихо
– кілька разів у шибку стукав. Слава Богу, минулося.

Після цього мене та Паву дражнили утоплениками,
яким жаба цицьку хотіла дати та передумала. Малий Вань-
ко все сіпав матір за полу та перепитував:

– У річці велика жаба чи мала?

– Та така, що може проковтнути отакого шпендика, як
ти, – мати підняла високо брови та округлила очі.

– Тоді я не піду на річку, – злякано шепелявив братик.

– От і добре! От і молодець! – підхвалювала його мати.

Батько, подейкували, з граблями та якірцем ходив до
річки шукати санчата. Та не знайшов.

– Жалко санчат – я ж їх тільки-но склепав, – важко зі-
тхнув батько. – Ох, оці діточки...

Про себе я подумав, що, мабуть ми з Павою, коли ви-
биралися, так утовкли їх у муляку, – знайти могли лише
щуки. Десь та наша пригода й досі на дні Терси.

Увечері, коли батько та мати за столом порали чергові
чуні, я валявся на лежанці і почув його суроре, з притис-
ком:

– Щоб із двору ні на крок! Інакше поясом шкуру спуцу
з голої попи! Чув?

Я на всяк випадок захникав під одіялом.

– І не скули! Щоб завтра таблицю множення вивчив на
зубок! – додав батько уже м'якше. – Прийду з роботи – пе-
ревірю. Ясно?!

– Ясніше не буває, – відізався я з лежанки.

Наступного півдня я вголос учив таблицю множення,
сидячи біля матері, яка човгала рашпїлем по пасмах ре-
зини. А для чого зубрив – не міг утямити. Розумів тільки

одне – раз батько наказав, значить, треба. Хоч розцінив це як покарання за непослух. І з тих пір страшенно не злюбив оту таблицю множення, що завжди друкувалася на зворотному боці зошита в клітину. Хоч знав її, як двічі по два. А в короткі перерви вмощувався в залі біля вікна і з заздрістю спостерігав, як на протилежному боці річки дівчата на кучугурах снігу, що виблискував на ярому сонці, каталася на санчатах та лижах. Правда, на лід, вкритий білою порошею, як ми з Павлом, не з'їжджали. Мабуть, знали про наше катання з Павлом і не ризикували.

Так минуло кілька днів. І якось вночі снігу навалило. Розказувала баба Оля, буцімто батько Іван кілька годин розкидав замети. Я вигулькнув у вікно – від порога на вулицю, а також до кухні та сараю снігові траншеї. Висотою у мій зріст – не менше. Мені так захотілося побродити тими незвичайними білими коридорами. Та мене не пустили, пояснивши:

– Ще десь у перемет вілзеш. Вони он вищі від тебе! Де ми тебе тоді шукатимемо?

Я не наполягав і не канючив, ще відчуючи провину за отой спуск з гори в річку. Сумовито поглядав на свої білі чуні з червоними рантами, що стояли в кутку під вішалкою, і тяжко зітхав. Та коли почув свист Павла за тином, у моїх грудях затеплилася надія, що мати Надія таки мене випустить на прогулянку. Може б так і сталося, та друг почав ліпити сніжки і жбурляти у вікно та ставні. Це, зрозуміло, розізлило маму і вона з сінешніх дверей гукнула:

– Ти навіщо прийшов – вікна вибивати? Ану геть додому! Бо матері розповім! Ви тільки подивіться – снайпер знайшовся. Чи, може, знову на санках закортіло покататися? Так їх немає – вони в річці. Іди до своєї хати та краще почитай щось, аніж серед кучугур блукати.

Павло пішов, а з ним і мої сподіванки на гулянку. Та що поробиш, така наша дитяча доля. Ми змушені підкорятися усім забаганкам дорослих. Так має бути.

А ввечері батько все-таки змусив розказати таблицю множення. Хоч і прийшов пізнувато, коли я вже спав. Одначе він мене розбуркав:

– Ану, Тимохо, скільки буде п'ять помножити на п'ять.

Я, протираючи кулачками зіньки, машинально відповів. Наче, правильно. Він ще кілька разів спитав – залишився задоволений.

– Таблицю множення слід знати навіть сонному, – погладив мій чубчик. – На черзі таблиця ділення. Так що не розслабляйся. Майбутній інженер повинен їх знати, як Отче наш. А тепер спи.

Батько гадав, що я неодмінно стану інженером. Бо такий вислів я чув від нього не раз. А Тимохою він мене називав тому, що спочатку я був записаний на матір – Тимошенко. І от чому. Познайомилися вони в Німеччині. Та невдовзі батька Івана за те, що він замахнувся на охоронця, відправили до концтабору. І разом з усіма він рив глибокі канали для каналізації. Як казала мати, від нього залишилися тільки шкура та кості. Бо годували тих копачів лише вареною бруквою. Мати, аби хоч трохи його підгодувати, часом через сітку кидала сякі-такі бутерброди – свою пайку. На щастя, невдовзі місто Кіль визволили англійці. Радощам не було меж. І мої майбутні батько Іван та мати Надія на початку травня сорок п'ятого одружилися. Як розказували жартома, під звуки сирен замість тостів та музик. Зрозуміло, ні про яку реєстрацію шлюбу в тодішніх умовах не йшлося. Просто оголосили себе чоловіком та дружиною. Друзі їх привітали, випили спирту та прокричали «Гірко!». Коли поверталися в Україну, батька на кордоні забрали до війська. А матір він відправив з листом до своїх батьків – діда Василя та баби Ольги. Батькове прізвище я отримав аж тоді, коли він повернувся з армії та народився брат Ванько. Мені вже йшов п'ятий рочок. А сестрички Галинки, як кажуть, навіть і в проекті не було.

Наступного ранку мати мене ласкаво розтормошила:

– Ану, виглянь у вікно, – і зачаєно краєм ока спостерігала за мною.

Я прожогом кинувся до вікна. Там, у садку, поміж старих яблунь та слив, стояла величезна снігова гора. До стелі точно б дістала. Де вона взялася? Та невдовзі я зрозумів. Батько з протилежного боку на ній грабаркою утрамбовував сніг, а потім ще й поливав водою. Спочатку не дійшло – навіщо? Та за мить докумекав: щоб гора вкрилася льодом і можна було ковзатися. От молодець!

– Це батько тобі такий дарунок за таблицю множення зробив. Так що вдягайся, мотнися за Павлом. Тепер у вас буде своя гірка, а не ота злощасна круча над річкою. Та й Ванькові буде де покататися.

І от я вже в дворі. Туди-сюди пробіг сніговими тунелями, наткнувся на старого різнобарвного півня, що сидів на паркані. Ох, і боявся ж я його! Скільки разів бувало – йду двором, а він як накинеться, вмотиться на голову і давай лущювати крильми. Звір, а не півень! Й цього разу я так і заляк, не зводячи з нього очей. Серце заколотилося в грудях. Та мій заклятий ворог покругив товстелезним дзьобом то в один, то в інший бік, наче приглядався, звідки ліпше напасти. Я тихцем зліпив дебелу сніжку – приготувався до двобою. Півень ні з місця. Тільки щось буркотів сердито. Я почав задкувати. Півень мовчки спостерігав. Мабуть, моєї сніжки злякався дзьобатий. Принаймні, так мені подумалось.

Навпроти снігової гірки я стояв, мов зачарований. І уявляв, як ми з старшим Павою і молодшим Павлом Бондаренком, Рашевськими дівчатами будемо з неї спускатися – з гиком та вітерцем. Потім кругнувся на одній нозі, як дзига, і подався до Пави звивистою стежиною, що вже протоптали дорослі. Та все поглядав на заपोшені снігом чуні – боявся загубити, хоч вони сиділи туго на валянцях.

Батько, усміхаючись, кинув навздогін:

– Не заблудись серед заметів!
– Бігом до нас! – гукнув я другові, що виглянув з сіней на мій надсадний крик. – Там таке! Там таке!
– Що за диво? – перепитав він.
– Збирайся швидше! Сам побачиш!
– Огогочки! – радісно сплеснув рукавицями Пава, оглядаючи з різних сторін снігову гірку, яка вже вилискувала льодом.

– Тільки от що, козаки, – попередив батько. – Кататися не на чунях і не на валянках. Бо протрете обувачку за годину. Ось вам фанерні сідала, вмощуйтеся на них – і алюр три хрести!

Східцями, що батько зробив з тильного боку, ми видряпалися на гірку. Миттю – на фанерку. Яке то блаженство мчати швидше вітру! Жаль тільки, що гірка не така довга, як хотілося. От якби аж до колодязя, що за протилежним боком сільської вулиці. Зачувши наш лемент, прибігли й Рашевські дівчата – Ліда та Надійка. Ото ми всі разом навітшалися! Аж упріли. Від нас клубами відлітав пар. Забули й про сніданок. Баба Оля не нагадувала. Вона завжди казала: «Зголодніють – самі прибіжать. Голод на кухню прижене». А дід Василь, густо пихкаючи «козячою ніжкою», скрученою із шматка газети та набитої самосадам, тільки мружився та усміхався.

– У таких кучугурах ми ховалися від лютих морозів у Сибіру, – краєм вуха почув те, що він переповідав батькові Івану. – Якби не сніг, не вижили б. Шукали місця з великими заносами, рили в них тунелі, входи закладали сніговими брилами і так рятувалися від страшних сибірських морозів. Отака була історія.

Я знав, що дід відбув у тюрмі більше трьох років тільки за те, що перепродав кілька пачок соди. Тоді це називалось спекуляцією і каралось дуже суворо. (Це тепер спекулянтів називають підприємцями, бізнесменами, «новими

українцями». І за це ніякої відповідальності. А тоді, після війни та ще одного страшного голоду, – Сибір, новобудови, а то й вища міра – авт.).

На гірці ми так намоталися, аж ноги підкошувалися. Інколи, видряпуючись східцями на гірку, оступалися й скачувалися, як снопи. Сидячи на снігу та пихкаючи паром, довго сміялися один з одного та пробували на язик крупні сніжини. Правда, щоб дорослі не бачили. Бо якщо помітять – будуть непереливки. Ми були щасливі. І вибрикували, як телята на вигоні.

Нарешті мати покликала мене та Паву до хати.

– Чи, може, ви до вечора збираєтеся там гарцювати? – спитала.

– Мабуть, до сутінків на пустий живіт не дотягнемо, – зметиковав Пава.

Хитаючись з боку на бік, завалюючись на стінки снігового тунелю, ми добрели до сіней. Мати віником довго оббивала з нас сніг. Потім усадила за стіл. За хвилину там парували тарілки з смачними-пресмачними галушками.

– Які ж вони смачні сьогодні! – проказав, пережовуючи у роті галушки.

– Ніколи в житті таких не пробував, – додав Пава.

– Може, добавки? – заустрілася баба Оля, уже беручи в руки рогац, щоб дістати з поду казанок.

– Та ні. Дякую. Може б іще якийсь ковтнув, так останній у горлянці застряг, – пожартував Пава.

– А Ванько не захотів їсти, – між іншим завважила мати.

– Ви його на ковзанку пустіть – через годину лопатиме, як голодний сірко, – серйозно порадив Пава.

Наступного дня ми піддалися на Ванькове канючення – взяли його на батькову гірку. Гадали, кілька разів його спустимо на санчатах – він і заспокоїться. Та де там! Братик горланив:

– Ще! Ще!

Ми з Павою уже й упріли від біготні вниз та вгору. Нарешті додумалися. Прицуркували довгий налігач одним краєм до санчат, іншим – до сливи, що позаду гірки. І як тільки Ванько з'їде, ми за налігач та й витягуємо його разом з санчатами по похилій ковзанці на вершину. Тепер уже могли передихнути. Хоч, відверто кажучи, краще б він сидів у хаті і не заважав нам бавитися.

– Ще! – раз-по-раз погукував Ванько. І от під час чергового підйому, коли ми вже підтягли санчата до середини ковзанки, налігач чомусь розв'язався. Санчата миттю понеслися вниз, полозками за щось зачепилися, з'їхали вбік і разом з Ваньком вгрузли в кучугуру снігу, що бовваніла поряд. Тільки Ванькові ноги стриміли звідти.

Ми спочатку придуркувано засміялися. Та потім перелякані метнулися до брата. Тягли його за валянки – Пава за один, я за інший. Раптом Ваньків валянок опинився в моїх руках. Я й отетерів, побачивши братову ногу в одних шкарпетках. Швидко насадив валянок і ухопив Ванька вище коліна.

– Швидше сіпай! – крикнув на мене Пава.

На третій раз ми вирвали Ванька з замету. Він, скривившись, аж заходився від плачу. Але не кричав, бо сніг позабивав рот і ніс. Ми витирали йому лице, обтрушували сніг та заспокоювали, як могли. Обіцяли йому і пряники, і цукерки. За умови, що він не плакатиме і не жалітиметься батькам. Бо якщо дізнаються, мені добряче влетить, а його більше не пустять на ковзанку. Він ще трохи похлипав і мало-помалу затих, сьорбаючи носом.

На тому наше катання скінчилося. Ванька ми відвели до хати, передали, так би мовити, бабі Олі з рук до рук. Брат так і не розказав про ту пригоду батькам, навіть дідові Василю, який його дуже любив і з яким вони частенько шепотілися. Правда, пізніше брат інколи питав, коли я йому принесу обіцяні солодощі.

– Почекай трішки. Завтра, – запевняв я, сподіваючись, що малий, як завжди, забуде.

Ми ще три дні тішилися на тій гірці. Хто тільки на ній не катався. Мабуть, дівтора з усього околотку. Майже кожного дня навідувався і мій троюрідний брат і ровесник Павло – ми його частіше звали просто Бондаренком або просто Бондарем. Він жив на межі між Михайлівським та Хлібівкою. Його баба і мій дід – рідні брат та сестра.

То були найщасливіші дні за всю довгу зиму. Я був дуже вдячний батькові. І без зволікання виконував усе, що він просив. Аякже, він подарував нам снігову казку.

Та потім настала відлига. Теплі вітри ганяли важкі сизі хмари над селом, річкою і нашою хатою. Сніг розрихлився, став чорніти та осідати. Тунелями потекли ручаї. Невдовзі зі степового кряжу понеслися брудні потоки. Наша гірка, колись висока та розкішна, осунулася. А на річці таке творилося! Вода, що набігла з кряжів, підняла кригу. І льодяні брили, тріскаючись та перевертаючись, посунули вздовж берегів, а подекуди зі скреготом вилазили на сушу, як крокодили. Їх бескеття у вигляді хатинок вилискувало на сонці.

Ми, трійко друзів, стояли на кручі, навпроти того місця, де на початку зими втопили санчата і, тикаючи пальцями на річку, дивувалися силі та величі нашої Терси, що так несамовито крушила льодяний панцир.

– От би прокататися на такій крижині! – мрійливо проказав Бондаренко. – Отак мчати на ній посеред річки. Уявляєте? А всі дивляться і мліють від заздрощів. Може, спробуємо?

– Еге, прямо зараз і пострибаємо на крижини, – нашішкувато підначував старший Пава. – Ми з Вітьком знаємо, як дражнити річку. Спасибі, що вона нас тоді відпустила. Правда, відібрала санки. З нею жарти погані, братці.

– Якщо така брила причавить, то позаторішні млинці з нас вискочать. А якщо, чого доброго, крижина перевер-

неться і ми під неї шубовснемо. Там жаба й цицьки дасть. І щуки нас разом з варениками проковтнуть, – з острахом мовив я і уявив, як мене підминає під себе брила, а у воді вже чекає здоровенна щука з величезною роззявленою пащекою з безліччю гострих зубів. – Бр-р-р!

– Ти чого? Страшно стало? Боягуз! – Бондар видряпався на масивну крижину, викинуту на берег, розчепірів руки і крикнув:

– Я на палубі криголаму! Лід, розступися!

Ми так гучно розреготалися з його витівки, що наші голоси пострибали руслом від крижини до крижини і стихли вдалині.

Весна справді була бурхливою. А коли крига зійшла і вода в річці спала, ми кинулися до ям, де сільчани робили заміси на саман. Ями кишіли рибою. І ми втрюх однією хваткою, якою баба Оля, відловлювала курей, витягували ту рибу та викидали у торішню травицю. Грязюка була не тільки на куртках, а й на обличчях, головах. Та ми не зважали на такі дрібниці. Риба ж, багацько риби! То був такий азарт, якого потім я більше ніколи не переживав. Хоч Бондаренко потім усе життя рибалив і, навіть, на диво всім ловив рибу руками в очеретах. Як це йому вдавалося – і досі не дійшло. Таке враження, що риба сама лізла в його руки.

Потім ми поділили по-братськи рибу на три частини. Свою я вкинув у хватку. Розходилися до домівок щасливі. Коли я забрів у двір, баба Оля сплеснула руками:

– Що за примара бреде! От нечиста сила! Та не прись у хату, бо все там вимазюкаєш! На порозі знімай і куртку, і штани, і валянки. О Боже! Та з цього багна лимпичину можна зліпити.

Дід Василь, звично смоктав самокрутку, нахилився над хваткою:

– Бабо, та не лай його. Ти краще, глянь яких лінів та судаків він наловив. От молодець!

Баба Оля кинула оком на рибу і ще дужче ляснула в долоні:

– Уколошкав мою хватку! Одна шкода від цього бродяги!

– Ольго, та ти поглянь, яка риба! Аніж кричати, краще її почисти та на сковорідку, – захищав мене дід.

Я з вдячністю поглядав на діда і мовчки стягував з себе брудний одяг з допомогою баби.

А за вечерею всі, влітаючи, хвалили мою рибу. Мене від того розпирала гордість. Бо відчував себе годувальником всієї сім'ї.

...Тепер таких повеней на Верхній Терсі не буває. І, певно, ніколи не буде. Бо русло річки біля кожного села порушили на ставки. Вигони побіля її берегів розорали (додумалися ж!). Зливи та повені позносили туди з полів чорнозем та глину. Родники, а вони били на кожному кроці, замулилися й пропали. А з них же в дитинстві ми тамували спрагу. Було, розгорнеш біля джерельця муляку, почекаєш, доки устоїться вода і підносиш у пригоршнях ту прохолоду до рота. Смакота! Аж солодка! Тепер ті родники на дні забруднених ставків. Сільчани ними давно не користуються. Щезли з річки й лини, щуки, сули, соми та в'юни. Сьогодні рибалки закидають вудочки та спінінги хіба що на карасів, коропців-метисів та пліток. І все.

А то якось в кінці березня, напередодні Великодня, мати з подругою-сусідкою Катериною Веселою подалися до Слободи за покупками. Так на хуторі називали райцентр Новомиколаївку по той бік Терси. Старі люди ще йменували селище Кочережками. Подейкували, буцімто заснували його вихідці з Полтавщини, із села з такою назвою.

З кряжу через наш двір ще стікали ручаї, прудко ковляючи мимо колодязя до річки. Наша ковзанка в садку, як і сніжна баба з дірчавим відром на маківці, ще танули, осідаючи все нижче. Коли я дізнався, що мати збирається до Слободи, став канючити, щоб і мене з собою взяла. Ні-

які уговори на мене не діяли. Тоді мати висловила останній довід. Сказала, що льодохід зніс дерев'яний міст (так воно й було), а перевізники на човни малих діток не беруть, бо водяник заборонив. А він – справжнє страховисько: з риб'ячим хвостом замість ніг, з мордою, як у чорта, і з великими рогами, як у сусідського козла. Не послухатися його – накликати біду. Я уявив того небаченого звіра і швидко заспокоївся.

– Не переймайся, я тобі великодній калач зі Слободи принесу, – пообіцяла мати, звично погладивши мою голівку.

Правда, при цьому баба Оля сердито заперечила:

– Навіщо гроші тринькати? Я напечу бабок. Великдень же на носі. Усім вистачить.

Я зручно вмовився на підвіконні і крізь шибку довгим поглядом проводжав матір та тітку Веселу, аж доки вони не зникли за поворотом річки. Ванько спав на лежанці. Баба Оля наказала мені нікуди з хати не рипатися, а сама подалася за чимось до сусідки. Я нехотя спостерігав, як за вікном тече, виблискуючи на сонці, струмок. Мені стало скучно. І тут згадав, що в залі, у закутку за дверима, стоять скляні банки з бабусиним варенням – із тієї ж малини, вишень, абрикосів, слив. А ще там була велика банка з яблуневим повидлом. У мене й слинки потекли. Хоч мені не раз наказували, щоб я їх без дозволу не чіпав. Але скоро свято – Великдень. То ж я сам собі дозволив. Та й Ванька збирався пригостити, як обіцяв. Хоч варення не цукерки, та все ж солодоці.

Миттю зіскочив із підвіконня. Ухопив на столі велику дерев'яну ложку, тихо прочинив двері до гостинної кімнати, яку усі чомусь називали салою. Там за дверима чекала на мене ота смакота, накрита ряднинкою. І тут я пригадав бабусине попередження:

– Перш, ніж увійти до зали, поглянь на червоний кут, на ікону Ісуса Христа, вклонися та перехрестися.

Та я вирішив на ікону не дивитися. Знав, що Бог мені заборонить лізти в шкоду. А так хотілося скуштувати варення. Навшпильки дістався закутка, відхилив рядничку, зняв з найвищої банки провощений папір, перетягнутий гумовим кільцем, і загрів ложкою повидло.

Раптом почув різкий грюкіт. Перша думка: «Баба прийшла! Ох і дасть же мені прочухана!». Виглянув. Вхідні двері зачинені. Ванько посапує на лежанці. Тільки-но я підніс ложку з повидлом до рота, як стукіт повторився. Тепер уже ясно – з-під столу, накритому білою мережаною скатертиною, що колись зіткала баба Оля.

І – о жаж! – під столом сиділо щось волохате, зелено-буре, схоже на ведмедика із казки, яку читала мати. Ложка так і залякла біля мого рота. То був домовик. Баба Оля мені розказувала, що то добрий дух-захисник, оберігає майно, слідкує за порядком і взагалі помічник у добрих справах. Раніше я ніколи його не бачив. А зараз... Як тільки поліз до варива, він тут-як-тут. Я отетерів і не зводив з нього переляканих очей. Домовик дивно посміхався з-під довгих кошлатих брів, потім підняв волохату лапу і посварився у мій бік буро-зеленим пальчиком. Я мимохіть бликнув на образ Ісуса Христа. Мені здалося, що в його очах сміх.

Впустивши ложу з повидлом на долівку, я мерщій кинувся із зали за двері та й причинив стулки. Потім із кутка ухопив рогача, яким баба подавала казан чи сковорідку в піч, і наставив на двері. Гадав, як тільки домовик з'явиться – я його рогачем. Кожна мить мені здавалася вічністю. За дверима тихо. Отак я стояв з рогачем, доки й баба Оля не нагодилася.

– Ти чому стоїш, як солдат перед боєм, – здивувалася вона.

– Там, там домовий, – заїкаючись, пролепетав і ще міцніше стис держалко рогача.

– А я ж тобі казала, що він дуже не любить розбишак та шкідників, – баба все-таки вирвала рогац з моїх цупких рученят.

Потім сміливо навстіж відчинила двері і майже заголо-сила:

– Так і знала, що в шкоду влізеш! От же непослух! Ти – хазар, а не козак! І в кого ти такий вдався?! – лаяла мене, на чому світ стоїть. Підняла з підлоги ложку, шматочок по-видла.

А потім низько вклонилася:

– Спасибі тобі, домовику, що добро стережеш.

Після цього тричі перехрестилася на червоний кут, звідки суворо споглядав Ісус.

– Більше не буду, – квилів я за її спиною. Та все поглядав під стіл, де беззвучно реготав отой буро-зелений кудлань.

То було востаннє, коли я бачив домовика в своїй хаті. Як перегода дізнався, домовик – то добра душа давнього мого предка. Можливо прапрадіда Ларивона. Розказували, що то він з синами спорудив перший великий кам'яний дім у селі. Та невдовзі згинув – потрапив під колеса власного воза, перевозячи дошки від станції Гайчур. Кажуть, хазяй-новитий був пращур. Та й увесь рід працювитий. Обробляв ділянку в десять десятин землі, що тягнулася аж до річки Терси.

Та після того випадку, нещастя не полишало дім. Під час колективізації прадіда Данила розкуркулили, всю сім'ю вигнали під осінь на вулицю. Трохи поодаль дали наділ. Нічого іншого не залишалося, як вирити велику землянку. В ній родина і перебилася до весни. Як потепліло, на-робили саману у ямах біля річки та поставили хату, в якій уже після війни й пройшли мої юні роки. А з тієї кам'яниці колгосп утворив конюшню, потім склад. А коли побудува-ли навпроти ферму та тракторний стан, правління колгос-пу віддало наш дім якійсь сім'ї. Там вона мешкає й понині.

Схоже, та добряча хата переживе ще й онуків. Бо зроблена для себе – на совість.

Ображений на весь світ, особливо на домовика, через те, що не вдалося посмакувати повидлом та варенням, я знову заліз на підвіконня і, чекаючи на матір, пильно вдивлявся, що робиться з вікном. Та так і задрімав сидячи. А коли розтулив повіки, спостеріг удалині над річкою дві жіночі постаті в чорних цигейкових куртках – то були мати і тітка Катерина.

Мене з підвіконня як вітром здуло, наче хто мені шило в сідниці вставив. Натягнув на голову вухасту шапку, на шию шарф. Біля виходу стояли мої білі чуні. Без валянок. Мені ніколи було їх шукати. Пальто теж не міг дістати – воно високо висіло на крючках. Я всунув ноги в шкарпетках у чуні – і через сіни вискочив за двері, а потім і за ворота. Та оминаючи снігові калюжі й потічки, понісся до матері. В одному місці, навпроти колодязя, один чунь зірвався з ноги, за ним – інший. І я у вовняних шкарпетках з розгону зробив кілька кроків по мокрому снігу. Та швидко розвернувся, взув чуні і побіг далі. Хоч в чунях щось чавкало, та я не звертав уваги. Попереду я бачив тільки маму. І почув збентежений голос тітки Веселої:

– Надько, поглянь, наче твій малий мчить.

– О лишенько! Дитино моя, куди ти прешся голий? Стій на місці, горенько моє! – мати втулила тітці свою сумку і понеслася мені назустріч.

– А ви, мамо, казали, що я ваша радість! – гукнув і я.

– Та радість, радість! – мати на ходу стягла з себе цигейку і, підхопивши мене на руки, огорнула нею і мерщій подалася до двору. Тітка підбрала мої чуні, вилила з них воду й пішла за нами слідком.

Я був щасливий. Хоч мати всю дорогу мені дорікала, як тільки могла. Та я пропускав її слова мимо вух. Головне – вона була поряд.

Мати поклала мене все на ту ж рятівну лежанку, поряд з Ваньком, постягувала мокрі шкарпетки та забризкані до колін штанці, розтерла задубілі ноги пахучим одеколоном, накрила кількома одіями.

– Лежи й не ворухись! – гукнула мені й вибігла з хати. За кілька хвилин втягла в хату великий оберемок соломи, заштовхала у піч і підпалила. Вогонь швидко загиготів. Кімната наповнилась теплом і запахом соломи. Потім мати ще внесла кілька оберемків кураю та корзину лимпачу (сухого коров'яку).

Коли сіли за стіл вечеряти, батько Іван кілька разів суворо бликнув на мене і, стримуючи смішок, спитав:

– То як тобі сніговиця – тепла? Може підеш та ще побродиш? Тільки на цей раз без чунів? Бачу, не можеш ти без води. Так і несе тебе то в річку, то в калюжі.

– Рибалкою буде! – посміювався дід Василь.

Я винувато схилив голову, надув губи і з-під лоба зиркав на всіх по черзі.

– Чому мовчиш? – батько сердито стукнув ложкою об край столу.

– Мені ще рано купатися. То лише горобцям можна, – буркнув я.

А тут ще й баба Оля підпряглася:

– Та хіба це одна шкода. Хтось у залі банку з яблуневим повідлом відкрив, набрав у ложку та кинув на долівку, – і значуще поглянула на мене.

– Не зрозумів, – батько ще суворіше бликнув на мене й насунив брови.

– То домовик, – тихо пролепетав я, червоніючи та ще нижче опускаючи очі. «Ну, все, тепер батько точно почастує пояском», – мелькнуло в голові.

– Що ж, домовик, то й домовик, – важко зітхнув батько, не зводячи з мене погляду, наче вирішуючи, як мене покарати. І порадив: – Ти наступного разу скажи тому

домовикові, що так негоже робити. Бо тоді я особисто з ним розбиратимуся. Ясно?

Всі засміялися, а я гірко заплакав.

– І щоб більше чуні не взував! – уже суворо наказав батько.

Я кивнув головою. А малий Ванько спитав:

– Тепер вони мені дістануться? Такі гарні!

– Та ні! – заперечив батько. – Надто вони невезучі – то під лід тягнуть, то в ручаї. І неслухняні, як наш Вітько.

Наступного ранку я не побачив свої білі чуні з червоними рантами біля порогу. Запитально поглянув на матір.

– Домовик їх взув і кудись подався, – утаємничено відказала вона, рашпілем човгаючи по заготовках майбутніх чунів з темної гуми. Так батьки заробляли на нову хату, яку згодом збудували в сусідньому селі Трудовому.

Не роздумуючи, я відчинив двері до зали – під столом домовика справді не видно. Я навіть заліз під стіл – нікого. І тоді я зрозумів: своєю брехнею учора ввечері образив оте добре й смішне створіння, що нагадувало ведмедика.

Отак залишився я і без домовика, і без чунів. Хоч часто їх згадував протягом усього життя.

*с. Михайлівське
Новомиколаївського району Запорізької області
Рік 2012-й (7520-й).*

ЗМІСТ

БАЙКИ В ПРОЗІ	3
Чуні та Калоші	3
Троянда та Баран	5
Паровоз і Вагони	6
Маєток для Нептуна	7
Віслюк біля пам'ятника	8
Будяк і Кропива	9
Вовчий сон	10
Індик і дзеркало	11
Гонориста Авторучка	12
Хамелеон	13
Два шпаки	14
Тисяча від Щура	15
Курган і Міношукач	16
Собаки-вихователі	19
Трутні-олігархи	21
Курка-бізнесмен	23
Птахи-підлабузники	24
Комар та Бюрократ	26
Лис-чиновник	27
Шпак-скандаліст	30
Рейдери Лев і Вовк	31
«Мерседес» і «Запорожець»	32
Хитрюга Бобер	34
Вороняча похвальба	36
Зайці-опозиціонери і Лисиця	37
Такса й Віл	39
Вуж і Жаба	41
Домовик і Ледар	41
Вовки в заячій шкурі	43
Тушканчики на привозі	44

Муха на квітнику	45
Кіт і Повар	46
Несамовитий Вулкан	48
Вовк-суддя	49
Магніт і Компас	51
«Вільні» Газета та Телебачення	52
Метеор і Планета	53
Сатанинський гриб	53
Дорога зернина	54
Комар і Павук	55
Продуктовий набір і Старенька	56
Верша на болоті	58
Позов Козенят до Вовка	59
Книга і Дурень	60
Скрипка й Короб	61
Клоун на Троні	62
Вовк і Дятел	64
Крісло та стільці	65
Корупція та Корозія	66
Вседержитель і Сатана	68
Кропива та Свиня	71
Мрія олігарха	72
Зозуля	73
Кроти	75
Валет і Дама	77
Депутатські мандати	78
Винахідлива Черепаха	79
Сорока та Соловейко	80
П'яте колесо	81
В'юн і Йорж – опозиціонери	82
П'явка на правах обраниці	83
Шершня видно й під маскою	84
Красуня Мавпа	85
Паркан і Тин	86

Горобці та Орел	87
Шашіль і Дуб	88
ВІРШОВАНІ БАЙКИ	90
Хмара й тінь	90
Ярлик	91
ПОСВЯТИ	92
Кар'єристові	92
Обраному за списком	92
Законотворцеві	92
«Захисничкам»	92
Ко + Кі	92
«Більшовикам»	93
Сільським реформаторам	93
Чарівниці	93
Дженджику	93
Підлабузникові	93
СОНЯЧНІ БАРВИ ДИТИНСТВА	94
Рай-дуга (казка)	94
Нескорений осокір (билиця)	95
Чуні (автобіографічна повість)	96

Літературно-художнє видання

Стус Віктор Іванович

ЧУНІ

Автобіографічна повість

**БАЙКИ – КАЗКИ
І НАВПАКИ**

Підписано до друку 30.08.2011. Формат 60x84/16.

Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 7,33.

Тираж 200 прим. Зам. № 1242.

Видавець

ТОВ “Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні”
72312, м. Мелітополь, вул. К. Маркса, 21/23
тел./факс (06192) 6-74-43

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 26.09.2003 р., серія ДК №1509

Надруковано ПП Гапшенко В. О.
тел.: (06192) 6-81-46

